Зәкәрия

Ата-бовилириңлардәк болмаңлар!

1 Дариус падишаниң иккинчи жили сәккизинчи айда,
Пәрвәрдигарниң сөзи Иддониң нәвриси, Бәрәкияниң
оғли Зәкәрия пәйғәмбәргә келип мундақ дейилди: —
□
2 — «Пәрвәрдигар ата-бовилириңлардин интайин
қаттиқ ғәзәпләнди. 3 Шуңа сән уларға: «Самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: —
«Мениң йенимға қайтип келиңлар, Мән силәрниң
йениңларға қайтип келимән» дәйду», — дегин. □
4 — Ата-бовилириңлардәк болмаңлар; чүнки
илгәрки пәйғәмбәрләр уларға: «Самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: —
Рәзил йоллириңлардин, рәзил қилмишлириңлардин
йенип товва қилиңлар, дегән», — дәп җакалиған.
Бирақ улар Маңа қулақ салмиған, бойсунмиған, —
дәйду Пәрвәрдигар.■

□ **1:1 «Дариус падишаниң иккинчи жили сәккизинчи айда...» —** «Дариус падиша» йәни «Дариус Хиспастес» (миладийәдин илгәрки 521-485-жили). **«сәккизинчи айда...»** — китапта ейтилған айлар Йәһудийларниң кона календари бойичә еди. Бу ай миладийәдин илгәрки 520-жили Өктәбргә тоғра келиду. □ **1:3 «Шуңа сән уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: — «...» дәйду», — дегин»** — әсли шәкли: «Шуңа сән уларға: «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Мениң йенимға қайтип келиңлар» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар — «Мән силәрниң йениңларға йенип келимән» — сәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар!». ■ **1:4** Йәш. 31:6; Йәр. 3:12; 18:11; Әз. 18:30; Һош. 14:2

5 — Силәрниң ата-бовилириңлар һазир қени?
Пәйғәмбәрләр болса, мәңгү яшамду? □ 6 Лекин
Мениң пәйғәмбәрләргә буйруған сөзлирим вә
бәлгүлимилирим, ата-бовилириңларниң бешиғиму
чүшкән әмәсмиди?».
Шуниң билән улар йолидин йенип: — Самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
йоллиримиз вә қилмишлиримиз бойичә бизни
қандақ қилимән десә, шундақ қилди, — дегән.□ ■

Сәккиз аламәт көрүнүш •••• Биринчи аламәт көрүнүш — Атлиқ адәм вә үч хил рәңлик атлар

7 Дариус падишаниң иккинчи жили, он биринчи
ай, йәни «Шебат ейи»ниң жигирмә төртинчи
күни, Пәрвәрдигарниң калами Иддониң нәвриси,
Бәрәкияниң оғли Зәкәрия пәйғәмбәргә кәлди. У
мундақ бешарәтни көрди: —□
8 Мән кечидә *аламәт көрүнүшләрни* көрдүм; мана,
торуқ атқа мингән бир адәмни көрдүм; у чоңқур

□ **1:5 «Пәйғәмбәрләр болса, мәңгү яшамду?»** — мәзкур реторик соал бәлким хәлиқниң диққитини пәйғәмбәрләргә мәркәзләштүрүш үчүн әмәс, бәлки уларниң йәткүзгән хәвәрлиригә мәркәзләштүрүш үчүн ейтилған. Һәтта пәйғәмбәрләрму дунийдин кетиду, бирақ уларниң сөзлири, йәни Худаниң сөзлири йәнила инавәтлик, шундақла әмәлгә ашурулмақта (6-айәтни көрүң). Бәзи алимлар : «Пәйғәмбәрләр мәңгү яшамду?» дегән соални хәлиқниң Зәкәрия пәйғәмбәрниң сөзигә рәддийә бәрмәкчи болуп имансизлик билән бәргән җававидур, дәп қарайду. □ **1:6 «Шуниң билән улар йолидин йенип: — ... Пәрвәрдигар йоллиримиз вә қилмишлиримиз бойичә бизни қандақ қилимән десә, шундақ қилди, — дегән»** — «улар» бәлким нәқ мәйданда Зәкәрияға қулақ селип тавва қилған хәлиқ. ■ **1:6** Жиғ. 1:18 □ **1:7 «Дариус падишаниң иккинчи жили, он биринчи ай, йәни «шебат ейи»ниң жигирмә төртинчи күни...»** — миладийәдин илгәрки 519-жили, 15-Феврал.

ойманлиқтики хадас дәрәқлири арисида туратти;
униң кәйнидә торуқ, ала-тағил вә ақ атлар бар еди.
□ 9 Мән униңдин: «Тәхсир, булар немә?» — дәп
соридим. Мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа:
«Мән саңа буларниң немә екәнлигини көрситимән»
— деди.□

10 Хадас дәрәқлири арисида турған зат җававән:
«Булар Пәрвәрдигарниң йәр йүзини уян-буян
кезишкә әвәткәнлири» — деди.

11 Бу атлар хадас дәрәқлири арисида турған
Пәрвәрдигарниң Пәриштисигә җавап қилип: «Биз
йәр йүзидә уян-буян кезип кәлдуқ; мана, пүткүл йәр
йүзи типтинч, арамлиқта туруватиду» — деди.

12 Пәрвәрдигарниң Пәриштиси җававән: «И
самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар,
қачанғичә сән бу йәтмиш жилдин бери аччиқлинип
келиватқан Йерусалим вә Йәһуданиң шәһәрлиригә

□ **1:8 «чоңқур ойманлиқтики хадас дәрәқлири арисида »** — «хадас дәриғи» пакар өсидиған, хуш пурақлиқ, дарчиндәк бир дәрәқ. **«ала-тағил»** — яки «җәдә рәңлик», «қоңур рәңлик».
□ **1:9 «Мән билән сөзлишиватқан пәриштә»** — изаһат: «хадас дәрәқлири арисида турған адәм» (8-, 10-айәттә) болса «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси». «мән билән сөзлишиватқан пәриштә» болса «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси» әмәс. Тәвраттики башқа қисимлардин билимизки, «Пәрвәрдигарниң Пәришитиси» Худаниң вәкили болупла қалмай, йәнә Худаниң тәбиитидә болған бир Шәхс; ишинимизки, у Мәсиһ-Қутқузғучи болуп, инсанлар дуниясида туғулуштин илгири, «адәм» қияпитидә дунияда көрүнгән. Кейинки текстләтдин қариғанда, «мән билән сөзлишиватқан пәриштә» болса «аддий бир пәриштә» еди (у 2-бап, 3-4-айәттә башқа пәриштә тәрипидин ишқа буйрулған). У бәлким Зәкәрияға аламәт көрүнүштә йолбашчи һәм чүшәндүргүчи рольида болған.

рәһим қилмайсән?» — деди.□
13 Пәрвәрдигар мән билән сөзлишиватқан пәриштигә йеқимлиқ сөзләр, тәсәлли бәргүчи сөзләр билән жавап бәрди.
14 Шуниң билән мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа мундақ деди: «Сән мундақ жакалиғин: — Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар: «Йерусалим вә Зионға болған отлуқ муһәббитимдин жүригим лавилдап көйиду! 15 Шуниң билән
Мән әркин-азатиликтә яшаватқан әлләргә қаттиқ ғәзәплинимән; чүнки Мән *хәлқимгә* сәлла ғәзәплинип қойивидим, улар һәддидин ешип *хәлқимгә* зор азар
қилди», дәйду. □ 16 Шуңа Пәрвәрдигар мундақ дәйду:
«Мән Йерусалимға рәһим-шәпқәтләр билән қайтип кәлдим; Мениң өйүм униң ичидә қурулиду» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — «вә Йерусалим үстигә «өлчәм таниси» йәнә

□ **1:12 «...сән бу йәтмиш жилдин бери аччиқлинип келиватқан Йерусалим вә Йәһуданиң шәһәрлири...»** — оқурмәнләрниң есидә бар болуши керәкки, Исраил Худаниң жазаси билән Бабил империйәсидә 70 жил сүргүн болған («Йәр.» 25:11-12, «Дан.» 9:2ни көрүң). □ **1:15 «Шуниң билән мән әркин-азатиликтә яшаватқан әлләргә қаттиқ ғәзәплинимән»** — Тәврат һәм Зәбурдики «әлләр» дегән сөз адәттә Исраилдин башқа барлиқ хәлиқләрни, йәни «Йәһудий әмәсләр»ни көрситиду. Шуңа бәзидә «ят әлләр» дәп тәржимә қилимиз. Тәвратта «әлләр», «таипиләр», «ят әлләр» яки «хәлиқ-миллатләр» дейилсә, һәрдайим мошу мәнини билдүриду. **«чүнки мән хәлқимгә сәлла ғәзәплинип қойивидим, улар һәддидин ешип хәлқимгә зор азар қилди»** — Худа Исраилдин (бутпәрәслиги түпәйлидин) ғәзәплинип уларға «ят әлләр» арқилиқ азар бәргүзүп жазалап, Бабил империйәсигә 70 жил сүргүн қилдурған. Бирақ «ят әлләр» бу ишта Худаниң жазасиниң даирисидин чиқип толиму рәһимсизлик қилған.

тартилиду».□ ■
17 — Йәнә мундақ җакалиғин: «Самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: Мениң
шәһәрлирим йәнә аватлишиду, Пәрвәрдигар йәнә
Зионға тәсәлли бериду вә Йерусалимни йәнә
талливалиду».

Иккинчи аламәт көрүнүш — «төрт мүңгүз» вә «төрт һүнәрвән»

18 Андин мән бешимни көтәрдим, мана төрт
мүңгүзни көрдүм. 19 Мән билән сөзлишиватқан
пәриштидин: «Булар немә?» дәп соридим. У маңа:
«Бу Йәһуда, Исраил вә Йерусалимни тарқитиватқан
мүңгүзләрдур» — деди.
20 Вә Пәрвәрдигар маңа төрт һүнәрвәнни көрсәтти.
21 Мән: «Бу *һүнәрвәнләр* немә иш қилғили кәлди?» дәп
соридим. У: «Мана булар болса Йәһудадикиләрни
һеч ким қәддини руслалмиғидәк дәриҗидә
тарқитиватқан мүңгүзләр; бирақ бу *һүнәрвәнләр*
мүңгүзләрни дәккә-дүккигә чүшүргили, йәни
әлләрниң Йәһуданиң зиминини тарқитиветиш
үчүн көтәргән мүңгүзлирини йәргә ташливәткили
кәлди!» — деди.□

2

□ **1:16 ««өлчәм таниси тартилиду»** — демәк, өлчәм танисида шәһәрни өлчәш Йерусалим шәһириниң қайтидин толуқ қурулидиғанлиғидин дерәк бериду. ■ **1:16** Әз. 11:23
□ **1:21 «Мән: «бу (һүнәрвәнләр) немә иш қилғили кәлди?» дәп соридим...»** — әнди бу «төрт мүңгүз» вә «төрт һүнәрвән» немини көрситидиғанлиғи үстидә «қошумчә сөз»имиздә азрақ пикирлишимиз.

Үчинчи аламәт көрүнүш — өлчәш танисини тутқан жигит

1 Андин мән бешимни көтирип, мана қолида
өлчәм танисини тутқан бир адәмни көрдүм 2 вә
униңдин: «Нәгә барисән?» дәп соридим. У маңа:
«Мән Йерусалимни өлчигили, униң кәңлиги вә
узунлуғини *өлчәп* билгили баримән» — деди.

3 Мана, мән билән сөзлишиватқан пәриштә чиқти;
йәнә бир пәриштә униң билән көрүшүшкә чиқти
4 вә униңға мундақ деди: — Жүгүр, бу яш жигиткә
сөз қил, униңға мундақ дегин: — «Йерусалим өзидә
туруватқан адәмләрниң вә малларниң көплүгидин
сепилсиз шәһәрләрдәк болиду. □ 5 — вә Мән
Пәрвәрдигар униң әтрапиға от-ялқун сепили,
униң ичидики шан-шәриви болимән. 6 — Һой!
Һой! Шималий зиминдин қечиңлар, — дәйду
Пәрвәрдигар, — чүнки Мән силәрни асмандики төрт
тәрәптин чиққан шамалдәк тарқитиваткән, дәйду
Пәрвәрдигар».□

7 «— Һәй! И Бабил қизи билән турғучи Зион, қачқин!

□ **2:4 «Жүгүр, бу яш жигиткә сөз қил, униңға мундақ дегин: — «Йерусалим өзидә туруватқан адәмләрниң вә малларниң көплүгидин сепилсиз шәһәрләрдәк болиду»** — демәк, кәлгүси Йерусалим наһайити чоң бир шәһәр болғачқа, униң аһалиси бәрибир һәр қандақ сепилниң ичигә патмайду; демәк, мошу жигитниң униң «кәңлигини, узунлуғи»ни өлчиши бекар иш болмамду?! □ **2:6 «Мән силәрни асмандики төрт тәрәптин чиққан шамалдәк тарқитиваткән»** — «төрт тәрәптин чиққан шамал» ибраний тилида: «асмандики төрт шамал» дейилиду — шәриқ, ғәрип, шимал, җәнуп тәрәплләрдин чиқидиған шамаллар.

□ 8 Чүнки самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Өз шан-шәривини
дәп У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә
әвәтти; чүнки ким силәргә чеқилса, шу Өзиниң көз
қаричоқиға чеқилған болиду. □ ■ 9 Чүнки мана,
Мән Өз қолумни уларниң үстигә силкиймән, улар
өзлиригә қул қилинғучиларға олҗа болиду; шуниң
билән силәр самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини билисиләр.
10 Нахшиларни яңритип шатлан, и Зион қизи;
чүнки мана, келиватимән, араңда маканлишимән,
дәйду Пәрвәрдигар, ■ 11 — вә шу күнидә көп
әлләр Пәрвәрдигарға бағлиниду, Маңа бир хәлиқ
болиду; араңда маканлишимән вә силәр самави

□ **2:7 «— Һәй! И Бабил қизи билән турғучи Зион, қачқин !»** — Бабил империйәси Зәкәрияниң бешаритидин 20 жил илгири вәйран қилинған еди. Шуңа биз мошу сөзләр вә кейинки алтә айәтни ахирқи заманни көрситиду, дәп караймиз. Бирақ шу чағдики Йәһуда вә Йерусалим бешарәтләрдин хелә үмүт алалайду, чүнки бешарәтләр Худаниң уларға болған мәңгүлүк мәхсәтлириниң һеч қачан өзгәртилмигәнлигини тәстиқлайду. □ **2:8 «Өз шан-шәривини дәп У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә әвәтти»** — башқа тәрҗимилири: «Шан-шәрәп аян қилинғандин кейин, У Мени силәрни булаң-талаң қилған әлләргә әвәтти», яки «Шәрәп-һөрмәткә ериштүрүлгинимдин кейин, У... Мени әвәтти». Қайси тәрҗимиси тоғра болушидин қәтиийнәзәр, оқурмәнләр диққәт қилидуки, Пәрвәрдигар Өзи «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар»ни әвәтиду (9-айәт, 6-бап, 15-айәт, 10-бап, 12-айәтләрдиму охшаш ишни көрәләймиз). Биз әнди Инҗилдин чүшинимизки, Худа дунияға әвәткән Қутқузғучи-Мәсиһниң өзи Худалиқ тәбиитидидур, у Худаниң әзәлдин болғучи мәңгүлүк «Калами»дур. Шүбһисизки, мошу айәттики «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар» болса, «Худаниң Калами», Мәсиһдур (Тәврат, «Йәш.» 48:16ниму көрүң). ■ **2:8** Зәк. 2:9; 6:15; 10:12; Йәш. 48:16; Юһ. 11:42; 17:21 ■ **2:10** Лав. 26:12; Әз. 37:27; 2Кор. 6:16

қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Мени
әвәткәнлигини билисиләр; 12 шуниңдәк Пәрвәрдигар
Йәһудани Өзиниң «муқәддәс зимини»да несивиси
болушқа мирас қилиду вә йәнә Йерусалимни
талливалиду.
13 Барлиқ әт егилири Пәрвәрдигар алдида сүкүт
қилсун! Чүнки У Өзиниң муқәддәс маканидин
қозғалди!»

3

Төртинчи аламәт көрүнүш — •••• Йәшуа баш каһинни кийиндүрүш

1 Андин у маңа Пәрвәрдигарниң Пәриштиси
алдида туруватқан баш каһин Йәшуани, шуниңдәк
Йәшуаниң оң тәрипидә униң билән дүшмәнлишишкә
турған Шәйтанни көрсәтти.□
2 Пәрвәрдигар Шәйтанға: «Пәрвәрдигар сени
әйиплисун, и Шәйтан! Бәрһәқ, Йерусалимни
талливалған Пәрвәрдигар сени әйиплисун! Бу *киши*

□ **3:1 «Андин у маңа ... баш каһин Йәшуани, шуниңдәк Йәшуаниң оң тәрипидә униң билән дүшмәнлишишкә турған Шәйтанни көрсәтти»** — оқурмәнләр бәлким билидуки, «Йәшуа» (яки «Йәһошуа») Йәһудийлар арисида көп көрүлидиған исим болуп, мәнаси: «Пәрвәрдигар Қутқузғучи» дегәнликтур. «Әйса» дегән исим «Йәшуа»ниң әрәб тилидики ипадилинишидур. «Шәйтан» дегәнниң мәнаси: «дүшмән, күшәндә». Бу айәт ибраний тилида: «Андин у маңа Пәрвәрдигарниң Пәриштиси алдида туруватқан баш каһин Йәшуани, шуниңдәк Йәшуаниң оң тәрипидә Шәйтанниң униңға «шәйтан болуш»қа турғанлиғини көрсәтти» — дейилиду.

оттин тартивелинған бир чучула отун әмәсму?» —
деди. □ ■
3 Йәшуа болса паскина кийимләрни кийгән һалда
Пәриштиниң алдида туратти.
4 У Униң алдида турунватқанларға: «Бу паскина
кийимни униңдин салдуриветиңлар» — деди вә
униңға: «Қара, Мән қәбиһлигиңни сәндин елип
кәттим, саңа һейтлиқ кийим кийгүздүм» — деди. □ ■
5 Мән: «Улар бешиға пакиз бир сәллини орисун!»
— дедим. Шуниң билән улар пакиз бир сәллини
униң бешиға орап, униңға кийим кийидүрди;
Пәрвәрдигарниң Пәриштиси бир янда туратти.□
6 Вә Пәрвәрдигарниң Пәриштиси Йәшуаға
мундақ жекилиди: — 7 «Самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду:
— Әгәр йоллиримда маңсаң, тапилиғинимни
чиң тутсаң, Мениң өйүмни башқурисән,
һойлилиримға қарайдиған болисән; саңа йенимда
туруватқанларниң арисида туруш һоқуқини
беримән.
8 — И баш каһин Йәшуа, сән вә сениң алдиңда
олтарған һәмраһлириң аңлаңлар (чүнки улар

□ **3:2 «Бәрһәқ, Йерусалимни талливалған Пәрвәрдигар сени әйиплисун! Бу киши оттин тартивелинған бир чучула отун әмәсму?»** — бу сөз Йәшуани көрситиду, әлвәттә; вә бәлким Йәшуаниң Бабилға сүргүн болуштики синақ-аздурушлиридин қутқузулғанлиғини көрситиду. Бу тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә көрсәткинимиздәк, бу ишта Йәшуа Исраилға вәкил қилиниду. ■ **3:2** Йәһ. 9 □ **3:4 «Униң алдида туруватқанлар»** — бизниңчә Пәрвәрдигарниң Пәриштисиниң алдидики пәриштиләрни көрситиду. ■ **3:4** Мик. 7:18 □ **3:5 «Мән: «Улар бешиға пакиз бир сәллини орисун!» — дедим...»** — бу сөз бәлким Зәкәрияниң дуаси — демәк, «Йәшуаниң каһинлиқ кийимлири толуқ болсун!».

бешарәтлик адәмләр): — Мана, Мән «Шах» дәп
аталған қулумни мәйданға чиқиримән. □ ■ 9 Мана,
Мән Йәшуаниң алдиға қойған ташқа қара! —
Бу бир ташниң үстидә йәттә көз бар; мана, Мән
униң нәқишлирини Өзүм ойимән, — дәйду самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — вә Мән
бу зиминниң қәбиһлигини бир күн ичидила елип
ташлаймән.□ ■
10 Шу күни, — дәйду самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — һәр бириңлар өз
йеқиниңларни үзүм тели вә әнҗир дәриғи астиға
олтиришқа тәклип қилисиләр».

4

Бәшинчи аламәт көрүнүш — алтун чирақдан

□ **3:8 «Мана, Мән «Шах» дәп аталған қулум...»** — «мана» дегән сөз мошу йәрдә ибраний тилида «чүнки, мана» дейилиду. «чүнки» дегән сөз ишлитилгәндә, әслидә униң кәйнидә бир сәвәп бар болуши керәк. Бу сәвәп жуқурики 1-7-айәттә тепилиши мүмкин, бирақ бизгә һазирчә намәлум. **«Мениң «Шах» дегән қулум»** — 6-бап, 12-13-айәттиму тилға елиниду. ««Шах» дегән қулум» Мәсиһни көрситиду. «Шах», «Йәшуа», «униң алдиға олтарған адәмләр» вә төвәндики айәттики «йәттә көзлүк таш» үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. ■ **3:8** Йәш. 4:2; 11:1; Йәр. 23:5; 33:15; Зәк. 6:12 □ **3:9 «Бу бир ташниң үстидә йәттә көз бар; мана, Мән униң нәқишлирини Өзүм ойимән»** — «көз» ибраний тилида «булақ» дегән мәниниму көрситиду. Бәзи алимлар шу мәнидә чүшинип мундақ тәрҗимә қилиду: «Бу бир ташниң үстидә йәттә булақ бар; Мән буларниң ағзилирини ачимән...». 3-бап, -10-айәттә йәттә көз тилға елинғачқа, биз әсли «көз» дегән мәнидә болуши керәк, дәп қараймиз. Мүмкинчилигиму барки, «көз» дегән сөз мошу йәрдә икки мәнини өз ичигә алиду. ■ **3:9** Зәк. 4:10; Вәһ. 5:6; Зәб. 117:22; Йәш. 8:14; 28:16; Мат. 21:42; 1Пет. 2:4; Йәш. 49:16; Юһ. 20:20, 25-27; Зәк. 13:1

1 Андин мән билән сөзлишиватқан пәриштә қайтип
келип мени ойғитивәтти. Мән худди уйқисидин
ойғитиветилгән адәмдәк болуп қалдим; 2 У мәндин:
«Немини көрдүң?» дәп сориди. Мән: «Мана, мән
пүтүнләй алтундин ясалған бир чирақданни көрдүм;
униң үсти тәрипидә бир қача, йәттә чириғи вә йәттә
чираққа тутишидиған йәттә нәйчә бар екән; □ 3 униң
йенида икки зәйтун дәриғи бар, бириси оң тәрәптә,
бириси сол тәрәптә», дедим. 4 Андин җававән мән
билән сөзлишиватқан пәриштидин: «И тәхсир, булар
немә?» — дәп соридим.
5 Мән билән сөзлишиватқан пәриштә маңа җававән:
«Буларниң немә екәнлигини билмәмсән?» — деди.
Мән: «Яқ, тәхсир» — дедим.■
6 Андин у маңа җававән мундақ деди: «Мана самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң
Зәруббабәлгә қилған сөзи: «Иш күч-қудрәт билән
әмәс, иқтидар билән әмәс, бәлки Мениң Роһум
арқилиқ пүтиду! — дәйду самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар. 7 — И бүйүк тағ, сән
зади ким? Зәруббабәл алдида сән түзләңлик болисән;
у *ибадәтханиниң* әң үстигә җипсима ташни қойиду,
шуниң билән униңға: «Илтипатлиқ болсун! Илтипат
униңға!» дегән товлашлар яңрап аңлиниду».□ ■

□ **4:2 «йәттә чириғи вә йәттә чираққа тутишидиған йәттә нәйчә бар екән»** — яки «йәттә чирақниң һәр бириниң йәттә пилиги бар екән». ■ **4:5** Зәк. 4:14; Әзра 5:1; 6:14; Вәһ. 11:3-4
□ **4:7 «у ибадәтханиниң әң үстигә җипсима ташни қойиду»** — «җипсима таш» селиниватқан өйниң (мошу айәттә ибадәтханиниң) әң ахирқи қоюлған тешитур. **«шуниң билән униңға: «Илтипатлиқ болсун! Илтипат униңға!» дегән товлашлар яңрап аңлиниду»** — «Илтипатлиқ болсун! Илтипат униңға!» дегән сөзләр бәлким ибадәтханиға, яки «әң үстидики җипсима таш», яки пүтүн қурулуш ишиға ейтилиду. ■ **4:7** Йәш. 40:4

8 Андин Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ
дейилди: — 9 «Зәруббабәлниң қоли мошу өйниң
улини салди вә униң қоллири уни пүттүриду; шуниң
билән силәр самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини билисиләр. ■
10 Ким әнди мошу «кичик ишлар болған күн»ни көзгә
илмисун? Чүнки булар шатлиниду, — бәрһәқ, бу
«йәттә» шатлиниду, — Зәруббабәлниң қоли тутқан
тик өлчәм тешини көргәндә шатлиниду; бу «*йәттә*»
болса Пәрвәрдигарниң пүткүл йәр йүзигә сәпселип
қараватқан көзлиридур».□ ■
11 Мән җававән пәриштидин: «Чирақданниң оң вә
сол тәрипидә турған икки зәйтун дәриғи немә?»
дәп соридим; 12 вә иккинчи қетим соални қоюп
униңдин: «Уларниң йенидики икки алтун нәйчә
арқилиқ өзлигидин «алтун» қуюватқан шу икки
зәйтун шехи немә?» дәп соридим.□
13 У мәндин: «Буларниң немә екәнлигини
билмәмсән?» дәп сориди. Мән: «Яқ, тәхсир» —
дедим.
14 У маңа: «Булар пүткүл йәр-зиминниң Егиси
алдида туруватқан «зәйтун мейида мәсиһ қилинған»

■ **4:9** Юһ. 2:19-21 □ **4:10 «бәрһәқ, бу «йәттә» шатлиниду...»** — бәзи алимлар бу «йәттә»ни чирақданниң йәттә шехини көрситиду, дәп қарайду. Бирақ чирақдан Худадин май қобул қиливатиду, шуңа бизниңчә «бу «йәттә»» жуқуриқи ташниң «йәттә көз»ини көрситиду. Ибадәтханиниң қурулуши адәмләрниң көз-қарашлирида «кичик ишлар» болғини билән, Пәрвәрдигарниң һәммә ишни тәң көридиған көзлиридә у интайин әһмийәтлик, шатлинарлиқ бир иштур. Һәтта қурулуш җәрянида, Зәруббабәлниң «тик өлчәш теши»ни тутқанлиғини көргәндә, «Пәрвәрдигарниң көзлири» шатлиниду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. ■ **4:10** 2Тар. 16:9; Вәһ. 5:6 □ **4:12 «..өзлигидин «алтун» қуюватқан шу икки зәйтун шехи...»** — мошу «алтун» бәлким «алтун рәңлик» зәйтун мейи —һәр тәрәплик роһий риғбәт-тәсәллини көрсәтсә керәк.

икки оғул балидур» — деди. □ ■

5

Алтинчи аламәт көрүнүш — «учар орам язма»

1 Андин мән йәнә бешимни көтирип, мана бир учар
орам язмини көрдүм. 2 У мәндин: «Немини көрдүң?»
дәп сориди. Мән: «Бир учар орам язмини көрдүм;
узунлуғи жигирмә гәз, кәңлиги он гәз екән» —
дедим.□
3 У маңа: «Бу болса пүтүн зимин үстигә чиқирилған
ләнәттур; чүнки һәр бир оғрилиқ қилғучи бу

□ **4:14 ««зәйтун мейида мәсиһ қилинған» икки оғул балидур»** — ибраний тилида: «зәйтун майлиқ икки оғул бала» дейилиду. Бу айәттик «икки зәйтун дәриғи» тоғрисида икки көзқараш бар. (1) Икки зәйтун дәриғи Зәруббабәл вә Йәшуа, йәни Давутниң әвлади болған падишаниң орнида турғучи Зәруббабәл вә баш каһин Йәшуа. Оқурмәнләрниң есидә болуши керәкки, Исраилниң падишалири вә каһинлири алаһидә бир пурақлиқ зәйтун мейи билән «мәсиһ қилинған», бу май Худаниң Роһиниң мәдитини билдүрәтти. Шуниңдәк падиша вә каһин (башқа тәрәпләрдин) Худаға вәкаләтчи болатти. Бу биринчи көзқараш бойичә бу икки адәмниң Худаниң Роһи арқилиқ йетәкчилик қилиши вә илһам бериши билән, хәлиқ Худаниң нурини дунияға чачидиған «чирақдан» болиду. (2) Бу «мәсиһ қилинған икки оғул бала» дәл Зәкәрия вә Һагай пәйғәмбәрләрниң өзи; уларниң риғбәтләндүрүшлири билән пүтүн хәлиқ, җүмлидин Зәруббабәл вә Йәшуа муқәддәс ибадәтханини қурушқа илһамландурулмақта; шуниң билән йәнә «Худаниң нурини дунияға чачидиған «чирақдан» болиду». Бизниңчә бу көзқараш орунлуқ. ■ **4:14** Зәк. 4:3; Әзра 5:1; 6:14; Вәһ. 11:3-4 □ **5:2 «узунлуғи жигирмә гәз, кәңлиги он гәз екән»** — ибранийлар ишләткән «гәз» бәлким йерим метр еди. Орам язминиң узунлуғи, кәңлиги Муса пәйғәмбәргә көрситилгән «муқәддәс чедир»ниң узунлуғи вә кәңлиги билән мунасивәтлик («Мис.» 29-бапни көрүң).

тәрипигә йезилғини бойичә үзүп ташлиниду; вә
қәсәм ичкүчиләрниң һәр бири у тәрипигә йезилғини
бойичә үзүп ташлиниду».
4 — «Мән бу *язмини* чиқиримән» — дәйду самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, «вә у
оғриниң өйигә һәмдә намим билән ялғандин қәсәм
ичкүчиниң өйигә кириду вә шу өйдә қонуп уни яғач-
ташлири билән қошупла йәветиду».□

Йәттинчи аламәт көрүнүш — севәттә олтарған аял — «Рәзиллик»

5 Андин мән билән сөзлишиватқан пәриштә
чиқип маңа: «Әнди бешиңни көтәргин, неминиң
чиқиватқинини көрүп бақ» — деди.
6 Мән: «У немә?» — дәп соридим. У маңа: «Бу
чиқиватқан «әфаһ» севитидур», вә: «Бу болса *шу
рәзилләрниң* пүтүн зиминдики қияпитидур» — деди.
□
7 Әфаһ севитиниң ағзидин думилақ бир қоғушун
көтирилди, мана, әфаһ севити ичидә бир аял
олтиратти.

□ **5:4 «Мән бу язмини чиқиримән... вә у оғриниң өйигә һәмдә намим билән ялғандин қәсәм ичкүчиниң өйигә кириду вә шу өйдә қонуп уни яғач-ташлири билән қошупла йәветиду»** — «учар орам язма» тоғрисида «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. □ **5:6 «Бу чиқиватқан «әфаһ» севитидур»** — «әфаһ» болса һәҗим өлчими, тәхминән 40 литр келиду. Мошу йәрдә һәм өлчәм һәм өлчәйдиған севәтниң өзини көрситиду. **«Бу болса шу рәзилләрниң пүтүн зиминдики қияпитидур»** — «рәзилләр» ибраний тилида «улар». Жуқирида ейтилған оғри вә ялғанчини көрситиши мүмкин. Ибраний тилида «қияпәт» «көз» дегән сөз билән ипадилиниду. Мәнаси бәлким: Худа Өз хәлқигә көзи билән йетәкчилик қилғинидәк («Зәб.» 31:8) Шәйтанму өзигә тәвә болғанларни «әфаһ» (сода-сетиқниң символи) арқилиқ башқуриду. «Қошумчә сөз»имизни көрүң.

8 У: «Бу болса, рәзиллик»тур» — дәп, уни әфаһ
севити ичигә қайтуруп ташлап, әфаһниң ағзиға еғир
қоғушунни ташлап қойди.
9 Бешимни көтирип, мана икки аялниң
чиққанлиғини көрдүм; шамал уларниң қанатлирини
йәлпүтүп туратти (уларниң ләйләкниңкидәк
қанатлири бар еди); улар әфаһни асман билән
зиминниң оттурисиға көтәрди. 10 Мән билән
сөзлишиватқан пәриштидин: «Улар әфаһни нәгә
көтирип маңиду?» — дәп соридим.
11 У маңа: Улар әфаһ үчүн «Шинар зимини»да бир
өй селишқа кәтти; өй бәрпа қилинғандин кейин,
әфаһ севити шу йәрдә өз туралғусиға қоюлиду, — дәп
җавап бәрди.□

6

Сәккизинчи аламәт көрүнүш — атлиқ җәң һарвулири

1 Андин мана, мән йәнә бешимни көтирип, икки тағ
оттурисидин төрт җәң һарвусиниң чиққанлиғини
көрдүм. Тағлар болса мис тағлар еди. 2 Биринчи
җәң һарвусидики қизил атлар еди; иккинчи
җәң һарвусидики қара атлар еди; 3 үчинчи җәң
һарвусидики ақ атлар, төртинчи җәң һарвусидики
күчлүк чипар атлар еди. 4 Мән җававән мән билән
сөзлишиватқан пәриштидин: «Тәхсир, булар немә?»
— дәп соридим.
5 Пәриштә маңа җававән: «Булар пүткүл йәр-
зиминниң Егисиниң һозуридин чиққан асманларниң

□ **5:11 «Шинар зимини»** — «Шинар» Бабилийәниң башқа бир исми. **«әфаһ севити шу йәрдә өз туралғусиға қоюлиду»** — «әфаһда олтарған аял» («рәзиллик») тоғрисида «қошумчә сөз»миздә тохтилимиз.

төрт роһи. 6 Қара атлар қетилған һарву шималий
зиминлар тәрәпкә кириду; ақлар уларниң кәйнидин
маңиду; чипарлар болса җәнубий зиминлар тәрәпкә
маңиду. 7 Андин мошу күчлүк атлар чиқип йәр
йүзидә уяқ-буяқ кезишкә алдирайду» — деди.
У уларға: «Меңиңлар, йәр йүзидә уяқ-буяқ
меңиңлар» — деди; улар йәр йүзидә уяқ-буяқ маңди.
8 Вә У маңа үнлүк авазда: «Қара, шималий йәр-
зиминлар тәрәпкә маңғанлар Мениң Роһумдики
аччиқни шималий зимин тәрәптә бесиқтурди» —
деди. □

Баш каһин Йәшуаға таҗ кийдүрүш

9 Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:
—
10 Сүргүн болуп кәлгәнләрдин, йәни Һәлдай, Тобия
вә Йәдаядин соғатларни қобул қилғин; шу күни
улар Бабилдин келип чүшкән өйгә, йәни Зәфанияниң
оғли Йосияниң өйигә киргин; 11 шундақ, күмүч
вә алтунни қобул қилғин, булардин чәмбәрсиман
бир тажни тоқуп вә тажни Йәһозадакниң оғли баш
каһин Йәшуаниң бешиға кийгүзгин; 12 вә Йәшуаға:
«Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: Қараңлар, «Шах» дәп аталған инсан!
У өз түвидин орнида шахлинип, Пәрвәрдигарниң
ибадәтханисини қуриду» — дегин.■
13 «Бәрһәқ, Пәрвәрдигарниң ибадәтханисини
қурғучи дәл шу болиду; у шу шаһанә шан-шәрәпни
зиммисигә елип, өз тәхтигә олтирип һөкүм сүриду;

□ **6:8 «шималий йәр-зиминлар тәрәпкә маңғанлар Мениң Роһумдики аччиқни шималий зимин тәрәптә бесиқтурди»** — сәккизинчи көрүнүш үстидә «қошумчи сөз»миздә тохтилимиз.
■ **6:12** Зәк. 3:8; Йәш. 4:2; 11:1; Йәр. 23:5; 33:15

у тәхткә олтиридиған каһин болиду; хатирҗәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ улар иккиси арисида болиду.□ ■
14 Мошу чәмбәрсиман таж Пәрвәрдигарниң ибадәтханисида Хәләм, Тобия, Йәдаяларға вә Зәфанияниң оғлиниң меһриванлиғиға бир әсләтмә үчүн қоюлиду. □ 15 Вә жирақта туруватқанлар
келип Пәрвәрдигарниң ибадәтханисини қуруш хизмитидә болиду; шуниң билән силәр самави

□ **6:13 «у шу шаһанә шан-шәрәпни зиммисигә елип, ... у тәхткә олтиридиған каһин болиду»** — Исраилда «Лавий» қәбилисидин болған «каһин»лар падиша болушқа қәтъий болмайтти. Мошу йәрдә Йәшуа (Әйса) шүбһисизки, кәлгүси заманда келидиған Қутқузғучи-Мәсиһни көрситиду. «Мәсиһ» һәм каһин һәм падиша болуп, Йәшуа вә Зәруббабәл қуруватқан ибадәтханидин техиму улуқ ибадәтханини, йәни Муқәддәс Роһтин туғулған кишиләрдин тәркиб тапқан ибадәтханини қуриду. «Қошумчә сөз»имиз вә «Һагай пәйғәмбәр» қисмидики «қошумчә сөз»имизни көрүң. **«хатирҗәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ... »** — яки «хатирҗәмлик-арамлиқни елип келидиған план ...». **«хатирҗәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ улар иккиси арисида болиду»** — бәзи алимлар «иккиси» дегән сөз «икки һоқуқ» дегән мәнидә, у бәлким КутКузғучи-Мәсиһниң «каһин» һәм «тәхттә олтарғучи падиша» дегән икки салаһийитини көрситиду, дәп қарайду. Бизниңчә «улар иккиси» болса Пәрвәрдигар һәм униң Мәсиһидур. Дунияниң гуналирини жуйидиған қурбанлиқ болса Худаниң плани болуп, Өз Мәсиһи шу планини әмәлгә ашуруп қурбанлиқ болған; шуңа «хатирҗәмлик-арамлиқни елип келидиған һәмкарлиқ» «Улар иккиси» арисидидур. ■ **6:13** Зәб. 109:1, 4; 84:11; Йәш. 9:6; 22:24; Юһ. 2:19-22 □ **6:14 «Хәләм, Тобия, Йәдаялар...»** — «Хәләм» 10-айәттә «Хәлдай» дәп атилиду. **« Зәфанияниң оғлиниң меһриванлиғиға бир әсләтмә үчүн қоюлиду»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «Зәфанияниң оғли «Хән»гә бир әсләтмә үчүн қоюлиду». Бирақ «хән»ниң мәнаси «илтипат, меһриванлиқ» болуп, Муқәддәс Китаптики башқа йәрләрдә исим орнида ишләткәнлиги көрүлмәйду.

қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Мени әвәткәнлигини билисиләр; әгәр Пәрвәрдигарниң авазини көңүл қоюп аңлисаңлар бу иш әмәлгә ашурулиду».■

7

Роза тутуш тоғрилиқ қоюлған соал вә рәддийәлик җавап

1 Дариус падишаниң төртинчи жили тоққузинчи ай,
йәни «Хисләв»ниң төртинчи күни, Пәрвәрдигарниң
сөзи Зәкәрияға кәлди. 2 Шу чағда Бәйт-Әл
шәһиридикиләр Шерәзәр вә Рәгәм-Мәләкләрни
Пәрвәрдигардин илтипат сорашқа әвәткән еди.
3 Бәйт-Әлдикиләр: «Самави қошунларниң Сәрдари
болған Пәрвәрдигарниң өйидики каһинлардин,
шуниңдәк пәйғәмбәрләрдин: «Һәр биримиз көп
жиллардин бери қилғинимиздәк, бәшинчи айда
һәр биримиз йәнила өзимизни башқилардин
айрип, жиға-зерәға олтиришимиз керәкму?» —
дәп сораңлар» дәп тапилиған еди.□
4 Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:
—

■ **6:15** Зәк. 2:8, 9, 10, 12; Йәш. 48:16; Юһ. 11:42; 17:21 □ **7:3** **«бәшинчи айда һәр биримиз йәнила өзимизни башқилардин айрип, жиға-зерәға олтиришимиз керәкму?»** — «бәшинчи ай»дики роза тутуш болса әслидики ибадәтханиниң вәйран қилинғанлиғиға һәсрәт билдүрүш үчүн еди. Бабил империйәсиниң қошунлири ибадәтханини бәшинчи айниң 9-күнидә вәйран қилған еди, андин хәлиқни 70 жил сүргүн қилип башқурған. Мошу кишиләр: «Ибадәтхана һазир қайтидин қурулуватқан болғачқа, бу розини тутуверишимиз керәкму?» — дәп ойлиниватқан еди.

5 «Зиминдики барлиқ туруватқан хәлиққә һәм
каһинларға сөз қилип мундақ сориғин: — «Силәр
мошу йәтмиш жилдин бери бәшинчи ай вә йәттинчи
айларда роза тутуп жиға-зерә қилғиниңларда,
силәр маңа, һәқиқәтән маңа роза туттуңларму? □
6 Йегиниңлар, ичкиниңлар, бу пәқәт өзүңлар үчүнла
йәп-ичкиниңлардин ибарәт болди әмәсму? □ 7 Булар
Йерусалим вә униң әтрапидики шәһәрлири аһалилик
болған, таза аватлашқан чағларда, җәнубий Йәһуда
вә төвән түзләңлик аһалилик болған чағларда,
Пәрвәрдигар бурунқи пәйғәмбәрләр арқилиқ
җакалиған сөзләр әмәсму?
8 Пәрвәрдигарниң сөзи Зәкәрияға келип мундақ
дейилди: —
9 «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Һәқиқий адаләтни жүргүзүңлар,
бир-бириңларға меһир-муһәббәт вә рәһим-
шәпқәт көрситиңлар, 10 тул хотун вә житим-
йесирларни, ят адәмләр вә намратларни бозәк
қилмаңлар; һеч ким өз қериндишиға көңлидә

□ **7:5 «Силәр мошу йәтмиш жилдин бери бәшинчи ай вә йәттинчи айларда роза тутуп жиға-зерә қилғиниңларда...»** — «йәттинчи ай»дики роза, валий Гәдәлияниң қаза қилинғанлиғини әсләш мәхситидә тутулған роза болуп, униң вапатиға һәсрәт билдүрүш үчүн еди (Тәврат, «Йәрәмия», 40-41-баплар). Бу Бабил империйәси Пәләстинни ишғал қилған мәзгилдики әң ахирқи паҗиәлик вақиә еди. □ **7:6 «Йегиниңлар, ичкиниңлар, бу пәқәт өзүңлар үчүнла йәп-ичкиниңлардин ибарәт болди әмәсму? »** — демәк, силәрниң роза тутушуңлар йәп-ичишиңларға охшаш, пәқәт өзлириңла үчүндур. Роза тутушниң мәхсити Худани издәш әмәс, бәлки «өз-өзигә ичини ағритиш»тин ибарәт болуши мүмкин. Йәнә бир имканийити, бу айәттики «йемәк» вә «ичмәк» бәлким һейт-байрамларни көрситиду. Худа улардин: «мошу һейт-байрамларни өзүңлар үчүн тәбриклидиңларму, яки мән үчүн тәбриклидиңларму?» — дәп сораватиду.

яманлиқ ойлимисун. ■ 11 Бирақ *ата-бовилириңлар*
аңлашни рәт қилған, улар жаһиллиқ билән бойнини
толғап, аңлимасқа қулақлирини еғир қилған; □
12 улар Тәврат қанунини вә самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң Өз Роһи билән
бурунқи пәйғәмбәрләр арқилиқ әвәткән сөзлирини
аңлимаслиқ үчүн көңлини алмастәк қаттиқ қилған
еди; шуңа самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигардин интайин қаттиқ ғәзәп чүшкән;
13 шундақ болдики, Мән уларни чақирғанда
улар аңлашни рәт қилғандәк, улар чақирғанда
Мәнму аңлашни рәт қилдим» — дәйду самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, ■
14 — «вә Мән уларни улар тонумайдиған барлиқ
әлләр арисиға қара қуюн билән тарқитиветтим;
уларниң кетиши билән зимин вәйран болған, андин
униңдин өткәнләрму, қайтқанларму болған әмәс;
чүнки уларниң сәвәвидин иллиқ зимин вәйранә
қилинған».□

8

Роза тутуш тоғрилиқ қоюлған соал вә үмүт бәргүчи жавап

1 Вә самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:
—

■ **7:10** Мис. 22:22 □ **7:11** **«улар жаһиллиқ билән бойнини толғап»** — ибраний тилида «улар мүрисини жаһил қилип...». ■ **7:13** Пәнд. 1:28; Йәш. 1:15; Йәр. 11:11; 14:12 □ **7:14** **«уларни... қара қуюн билән тарқитиветтим»** — яки «уларни ... қара қуюн билән тарқитиветимән».

2 «Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: «Мениң Зионға бағлиған отлуқ
муһәббитим қайнап ташти; Мениң униңға бағлиған
отлуқ муһәббитим түпәйлидин *униң дүшмәнлиригә*
ғәзивим қайнап ташти.■
3 Пәрвәрдигар мундақ дәйду: «Мән Зионға қайтип
кәлдим, Йерусалимниң оттурисида маканлишимән;
Йерусалим «һәқиқәт шәһири» дәп атилиду, самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарниң теғи
«Муқәддәс Тағ» дәп атилиду. 4 Самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: «Қери
бовай-момайлар йәнә Йерусалимниң кочилирида
олтиридиған болиду; күнлири узун болуп, һәр
бири һасисини қолида тутуп олтириду; 5 шәһәрниң
кочилири ойнаватқан оғул-қиз балилар билән лиқ
толиду. 6 Самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Бу иш шу күнләрдә
бу хәлиқниң қалдисиниң көзигә әҗайип карамәт
көрүнидиғини билән, у Мениң көзүмгә карамәт
көрүнәмду?» — дәйду самави қошунларниң Сәрдари
болған Пәрвәрдигар.□
7 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Мана, Мән Өз хәлқимни шәрқий
зиминлардин, ғәрбий зиминлардин қутқузимән;
8 Мән уларни елип келимән, улар Йерусалимда
маканлишиду; улар Мениң хәлқим, Мән һәқиқәт вә
һәққанийлиқта уларниң Худаси болимән».
9 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Самави қошунларниң Сәрдари

■ **8:2** Зәк. 1:14 □ **8:6** **«Бу иш шу күнләрдә бу хәлиқниң қалдисиниң көзигә әҗайип карамәт көрүнидиғини билән, у Мениң көзүмгә карамәт көрүнәмду?»** — демәк, адәмләр үчүн әҗайип карамәт болған ишлар Худа үчүн адәттики ишлар.

болған Пәрвәрдигарниң өйиниң ули селинған
күнидә һазир болған пәйғәмбәрләрниң ағзидин
мошу күнләрдә баян қилиниватқан муну сөзләрни
ишитиватисиләр, муқәддәс ибадәтханиниң
қурулушиға қолуңлар күчлүк қилинсун! □ 10 Чүнки
шу күнләрдин илгири инсан үчүн иш һәққи йоқ,
ат-улақ үчүнму иш һәққи йоқ еди; җәбир-зулум
түпәйлидин чиққучи яки киргүчи үчүн аман-
есәнлик йоқ еди; чүнки Мән һәр бир адәмни
өз йеқиниға дүшмәнләштүрдүм; 11 бирақ Мән
бу хәлиқниң қалдисиға бурунқи күнләрдикидәк
болмаймән, дәйду самави қошунларниң Сәрдари
болған Пәрвәрдигар; 12 чүнки уруқ һосуллуқ болиду,
үзүм тели мевиләйду, тупрақ үндүрмилирини
бериду, асманлар шәбнәмлирини бериду; шуниң
билән мән бу хәлиқниң қалдисиға мошуларниң
һәммисини егә қилдуримән. □ 13 Шундақ әмәлгә
ашурулидуки, силәр әлләр арисида ләнәт болуп
қалғиниңларниң әксичә, и Йәһуда җәмәти вә Исраил
җәмәти, Мән силәрни қутқузимән, силәр *уларға*
бәхит-бәрикәт болисиләр; қорқмаңлар, қоллириңлар

□ **8:9 «Пәрвәрдигарниң өйиниң ули селинған күнидә сөзлигән пәйғәмбәрләр»** — Һагай вә Зәкәрия. Бу айәттә көздә тутулған «Пәрвәрдигарниң өйиниң улиниң селиниши» икки жил бурун («Әзра» 5:1-2) болған болса керәк. □ **8:12 «уруқ һосуллуқ болиду»** — яки «уруққа хатирҗәмлик-аманлиқ болиду».

күчлүк қилинсун!□
14 Чүнки самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — Силәрниң ата-
бовилириңлар Мениң ғәзивимни қозғиғанда Мениң
силәргә яманлиқ йәткүзүш ойида болғиним вә
шу *җаза* йолидин янмиғинимдәк — дәйду самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар —
15 Мән һазир, мошу күнләрдә йәнә Йерусалим вә
Йәһуда җәмәтигә яхшилиқ йәткүзүш ойида болдум;
қорқмаңлар. 16 Мошу ишларға әмәл қилиңлар: — һәр
бириңлар өз йеқиниңларға һәқиқәтни сөзләңлар;
дәрвазилириңларда һәқиқәткә, аман-течлиққа уйғун
һөкүмләрни жүргүзүңлар; □ ■ 17 һеч ким көңлидә
өз йеқиниға яманлиқ ойлимисун; һеч қандақ ялған
қәсәмгә шерик болмаңлар; чүнки Мән дәл буларниң
һәммисигә нәпрәтлинимән, дәйду Пәрвәрдигар.■
18 Вә самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң сөзи маңа келип мундақ дейилди:
—
19 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар
мундақ дәйду: — «Төртинчи айдики роза, бәшинчи
айдики роза, йәттинчи айдики роза вә онинчи

□ **8:13 «силәр әлләр арисида ләнәт болуп қалғиниңлар»** — бу сөзниң бәлким үч тәрипи бар. (1) сүргүн болған Йәһудийлар өзлири ләнәткә қалдурулған; (2) улар башқиларға ләнәт болуп уларға бала-қаза кәлтүргән; (3) уларниң нами (Исраил, Йәһудий) ләнәтни билдүргән. Худа мошу үч әвалниң һәр бирини дәл уларниң әксигә айландуриду. **«силәр уларға (әлләргә) бәхит-бәрикәт болисиләр»** — Худа әслидә Ибраһим пәйғәмбәргә: «Сән вә әвладиң һәр бир әл-милләткә бәхит-бәрикәт болисән» дәп вәдә қилған. Исраил итаәтсизликтин мошу бәрикәтни ләнәткә айландурған. □ **8:16 «дәрвазилириңларда һәқиқәткә, аман-течлиққа уйғун һөкүмләрни жүргүзүңлар»** — ақсақаллар шәһәр дәрвазилирида олтирип, сот вә һөкүм қилатти. ■ **8:16** Әф. 4:25 ■ **8:17** Зәк. 5:3, 4; 7:10.

айдики роза Йәһуда җәмәтигә хошаллиқ вә шат-хурамлиқ, бәхитлик ибадәт сорунлири болиду; шуңа һәқиқәт вә хатирҗәмлик-течлиқни сөйүңлар.□
20 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Нурғун қовмлар вә көп шәһәрләрниң аһалиси йәнә мошу йәргә келиду;
■ 21 бир шәһәрдә туруватқанлар башқа бир шәһәргә берип уларға: «Пәрвәрдигардин илтипат тиләшкә, самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарни издәшкә тез барайли; мәнму баримән!» — дәйдиған болиду. 22 Көп қовмлар вә күчлүк әлләр Пәрвәрдигардин илтипат тиләшкә, самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарни издәшкә Йерусалимға келиду.
23 Самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар мундақ дәйду: — «Шу күнләрдә һәр хил тилда сөзләйдиған әллардин он нәпәр адәм чиқип Йәһудий бир адәмниң тонининң етигини тутувелип униңға: «Биз сән билән барайли; чүнки Худани сән билән биллидур, дәп аңлидуқ» — дәйду.□

9

□ **8:19 «Төртинчи айдики роза, бәшинчи айдики роза, йәттинчи айдики роза вә онинчи айдики роза Йәһуда җәмәтигә хошаллиқ вә шат-хурамлиқ, бәхитлик ибадәт сорунлири болиду»** — бу «розилар» тоғрилиқ «қошумчә сөз»ни көрүң. ■ **8:20** Йәш. 2:2; Йәр. 16:19; Мик. 4:1; Зәк. 8:2. □ **8:23 «Шу күнләрдә ... әлләрдин он нәпәр адәм чиқип Йәһудий бир адәмниң тонининң етигини тутувелип униңға: «Биз сән билән барайли; чүнки Худани сән билән биллидур, дәп аңлидуқ» — дәйду»** — бу иш Худани издәнгән «ят әлләр»ниң һәрикәтлиригә бир мисал болиду.

«Бүйүк Искәндәр»ниң тажавузи тоғрилиқ бешарәтләр

1 Пәрвәрдигарниң сөзидин жүкләнгән бешарәт — Хадрак зимини вә Дәмәшқ үстигә қониду (чүнки Пәрвәрдигарниң нәзири адәмләр вә Исраилниң барлиқ қәбилилири үстидидур); □ 2 У буларға
чегаридаш болған Хаматқа, Тур вә Зидон үстигиму қониду. Тур толиму «дана» болғачқа, □ 3 өзи үчүн
қорған қурған, күмүчни топидәк, сап алтунни кочилардики патқақтәк догилап қойған. 4 Мана,
Рәб уни мал-дуниясидин айриветиду, униң күчини деңизда йоқ қилиду; у от тәрипидин йәп кетилиду.□
5 Ашкелон буни көрүп қорқиду; Газаму көрүп азаплинип толғинип кетиду; Әкронму шундақ, чүнки униң арзу-үмүти тозуп кетиду; падиша Газадин йоқап кетиду, Ашкелон адәмзатсиз қалиду. 6 Шуниң
билән Ашдодта һарамдин болған бириси туриду; Мән Филистийләрниң мәғрурлуғи вә пәхрини

□ **9:1 «Хадрак зимини»** — кона тарихнамиләр бойичә, «Хадрак» дегән район Дәмәшқ шәһиригә йеқин болған, бирақ дәл қайси жай екәнлигини һазир билмәймиз. **«чүнки Пәрвәрдигарниң нәзири адәмләр вә Исраилниң барлиқ қәбилилири үстидидур»** — башқа бир хил тәржимиси: «чүнки инсанларниң вә Исраилниң барлиқ қәбилилириниң көзи Пәрвәрдигарға қарайду». □ **9:2 «У , *йәни Пәрвәрдигарниң бешарити*** буларға чегаридаш болған Хаматқа, Тур вә Зидон үстигиму қониду» — «бүйүк Искәндәр» миладийәдин илгәрки 332-жили җәнуп тәрәпкә жүрүш қилип мошу йәрләрни бир-бирләп егиливалған. □ **9:4 «Мана, Рәб уни мал-дуниясидин айриветиду, униң күчини деңизда йоқ қилиду; у от тәрипидин йәп кетилиду»** — бу айәтни «бүйүк Искәндәр» әмәлгә ашурған. Миладийәдин илгири 332-жили у Турни булаң-талаң қилип пүтүнләй вәйран қиливәткән «қошумчә сөз»имизни көрүң). «униң күчини деңизда йоқ қилиду» дегәнликниң башқа бир хил тәржимиси: «У (йәни Рәб) уларниң деңиздики күчини йоқ қилиду»

йоқитимән. □ 7 Мән ағзидин қанларни, униң һарам
йегән жиркиничлик нәрсиләрни чишлири арисидин
елип кетимән; андин қелип қалғанлар болса, улар
Худайимизға тәвә болуп, Йәһудада йолбашчи
болиду; Әкронниң орни Йәбус қәбилисидикиләргә
охшаш болиду. □ 8 Мән қошун түпәйлидин, йәни
өтүп кәткүчи вә қайтип кәлгүчи түпәйлидин Өз
өйүм әтрапида чедиримни тиктүримән; әзгүчи
қайтидин униңдин өтмәйду; чүнки Өз көзүм билән
күзитимән.□

□ **9:6 «Шуниң билән Ашдодта һарамдин болған бириси туриду; Мән Филистийләрниң мәғрурлуғи вә пәхрини йоқитимән»** — Искәндәр Турни егиливалғандин кейин Филистийәгә қарап жүрүш қилиду. 5- вә 6-айәттә тилға елинған (Ашкелон, Газа, Әкрон, Ашдод) шәһәрләр Филистийәдики бәш чоң шәһәрниң төрти. Бу жәңләрниң тәпсилатлири үчүн «қошумчә сөз»имизни көрүң. □ **9:7 «Мән ағзидин қанларни, униң һарам йегән жиркиничлик нәрсиләрни чишлири арисидин елип кетимән; андин қелип қалғанлар болса, улар Худайимизға тәвә болуп,...»** — «Худайимизға» дегән сөзгә қариғанда мошу айәтләрдики сөзлигүчи Мәсиһниң өзи болуши керәк. **«...Әкронниң орни Йәбус қәбилисидикиләргә охшаш болиду»** — толуқ айәтниң мәнаси: (1) Филистийләр әнди бутларға аталған қурбанлиқларниң қениниму, гөшиниму йемәйдиған болиду. (2) Филистийләр Худаға тәвә болуп Йәһуда арисида (Йәбус қәбилисидикиләрдәк) һөрмәтлик мәртивигә егә болиду (һазирқи «Пәләситинликләр» Филистийләрниң әвлатлири болуши мүмкин). «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. □ **9:8 «Мән қошун түпәйлидин, йәни өтүп кәткүчи вә қайтип кәлгүчи түпәйлидин Өз өйүм әтрапида чедиримни тиктүримән; әзгүчи қайтидин униңдин өтмәйду; чүнки Өз көзүм билән күзитимән»** — «бүйүк Искәндәр» залим болғини билән, Мисирға һуҗум қилишқа маңғанда («өтүп кәткәндә») яки Мисирни ишғал қилип «қайтип кәлгәндә» (гәрчә Йерусалимдики муқәддәс ибадәтханида нурғунлиған байлиқлар болсиму), Йерусалимға һеч һуҗум қилмиған. Бу тарихниң әң чоң сирлиридин биридур. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң.

Зионниң падишаси Мәсиһ келиду!

9 Зор шатлан, и Зион қизи!
Тәнтәнәлик нида қил, и Йерусалим қизи!
Қараңлар, падишасиң йениңға келиду;
У һәққаний вә нижатлиқ болиду;
Кәмтәр-мөмин болуп,
Мада ешәккә, йәни ешәк тәхийигә минип келиду;□ ■
10 Шуниң билән Мән җәң һарвулирини Әфраимдин,
Атларни Йерусалимдин мәһрум қиливетимән;
Җәң оқясиму елип ташлиниду.
У болса әлләргә хатирҗәмлик-течлиқни җакалап йәткүзиду;
Униң һөкүмранлиғи деңиздин деңизғичә,
Әфрат дәриясидин йәр йүзиниң чәтлиригичә болиду.□
11 Әнди сени болса, саңа чүшүрүлгән әһдә қени
түпәйлидин, Мән араңдики мәһбусларни сусиз

□ **9:9 «У һәққаний вә нижатлиқ болиду»** — башқа тәрҗимилири: «У нижатни елип келиду», «У қутқузулған болиду» яки «У ғәлибилик болиду». **«Қараңлар, падишасиң йениңға келиду... мада ешәккә, йәни ешәк тәхийигә минип келиду»** — бу толуқ бешарәт Әйса Мәсиһни ениқ көрситиду. Инҗил, «Матта» 21-бап, «Маркус» 11-бап, «Луқа» 19-бап, «Юһанна» 12-бапларни көрүң. ■ **9:9** Зәк. 2:10; Мат. 21:4-5; Юһ.12:12-16 □ **9:10 «Шуниң билән Мән җәң һарвулирини Әфраимдин, ...мәһрум қиливетимән; ... У *, йәни Исраилниң падиша Мәсиһ*** болса әлләргә хатирҗәмлик-течлиқни җакалап йәткүзиду; униң һөкүмранлиғи деңиздин деңизғичә, Әфрат дәриясидин йәр йүзиниң чәтлиригичә болиду» — демисәкму, бешарәт Әйса Мәсиһниң дунияға тунчи келишидин (9-айәт) униң қайтип келишигә атлап өтиду. Бешарәтниң қалғини ахирқи заманларни көрситиду. «Қошумчә сөз»имизни көрүң.

орәктин азатлиққа чиқиримән.□ ■
12 Мустәһкәм жайға қайтип келиңлар, и арзу-
үмүтниң мәһбуслири! Бүгүн Мән жакалап
ейтиманки, тартқан жазалириңниң әксини икки
һәссиләп саңа қайтуримән. □ 13 Чүнки Өзүм
үчүн Йәһудани оқядәк егилдүрдүм, Әфраимни
оқ қилип оқяға салдим; Мән оғул балилириңни
орнидин турғузимән, и Зион — улар сениң оғул
балилириңға қарши жәң қилиду, и Гретсийә! И Зион,
Мән сени палванниң қолидики қиличтәк қилимән.
14 Пәрвәрдигар уларниң үстидә көрүниду; Униң
оқи чақмақтәк етилип учиду. Рәб Пәрвәрдигар
канайни чалиду; У жәнуптики дәһшәтлик қара
қуюнларни биллә елип жүрүш қилиду. ■ 15 Самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар улар
үчүн мудапиә болиду; улар салға ташлирини кукум
қилип, дәссәп чәйләйду; улар ичивелип, шарап
кәйпини сүргәнләрдәк қийқас-сүрән көтириду; улар
қанға миләнгән қурбангаһниң бүрҗәклиридәк, *қанға*

□ **9:11 «Әнди сени болса, саңа чүшүрүлгән әһдә қени түпәйлидин, Мән араңдики мәһбусларни сусиз орәктин азатлиққа чиқиримән»** — бу сирлиқ бешарәтниң һәм роһий һәм җисманий җәһәтлири болуши керәк. Ишинимизки, Әйса Мәсиһниң қени билән түзгән «йеңи әһдә» Йәһудийларни, әлләрниму һәр хил «гуна орики»дин қутқузалайду һәм кәлгүсидиму буниң сәвәвидин Худа Йәһудийларни һәр хил җисманий қийнчилиқлардинму қутқузиду. ■ **9:11** Мат. 26:28; Луқа 22:20; Рим. 9:3, 4; Рим. 11:25, 26, 27; 1Кор. 11:25; Ибр. 9:19, 20, 21. □ **9:12 «Мустәһкәм жайға қайтип келиңлар, и арзу-үмүтниң мәһбуслири!»** — «арзу-үмүтниң мәһбуслири» бәлким бу толиму қисқартилған гәп болуши мүмкин, мәнаси: ««Худаниң қалдиси» Худаниң нурғун вәдилири алдида үмүтвар болуши керәк еди. Лекин уларниң униңға ишәнмәслиги, шундақла үмүтсизлиниши түпәйлидин гунаниң мәһбуслири болуп қалған. Уларниң бирдин-бир «мустәһкәм жай»и Худаниң Өзи, әлвәттә.
■ **9:14** Һаҗ. 2:6

толдурулған қачилардәк болиду. □ 16 Шу күни
Пәрвәрдигар болған уларниң Худаси уларни Өзүм
баққан падам болған хәлқим дәп билип қутқузиду;
чүнки улар таж гөһәрлиридәк Униң зимини үстидә
көтирилиду. 17 Шунчә зордур Униң меһриванлиғи,
шунчә қалтистур Униң гөзәллиги! Зираәтләр
жигитләрни, йеңи шарап қизларни яшнитиду!□

10

Ахирқи заманлардики вақиәләр — давами

1 Пәрвәрдигардин «кейинки ямғур» пәслидә
ямғурни тәләп қилиңлар; Пәрвәрдигар чақмақларни
чақтуруп, уларға мол ямғурларни, шуниңдәк һәр
биригә етизда от-чөпләрни бериду. □ 2 Чүнки

□ **9:15 «... улар (қанға) миләнгән қурбангаһниң бүрҗәклиридәк, қанға толдурулған қачилардәк болиду»** — бу охшитиш Исраилниң җәңгә болидиған зоқ-кәйпиниң шарап ичкән адәмниңкидәк болидиғанлиғини яки дүшмәнләрдин төкүлгән қанниң көплүгини билдүриду. Қурбангаһ үстидики қурбанлиқларниң қанлирини елишқа бир нәччә қачиларни тәйярлаш керәк еди, улар әлвәттә қан билән лиқ толдурулатти вә қурбангаһниң бүҗәклири қанға милинип кетәтти. Толуқ бу бешарәт бәлким (1) Исраилниң Гретсийә залимлири үстидин (миладийәдин илгәрки 3- вә 2-әсирдә) болған әҗайип ғәлибилирини вә (2) ахирқи замандики дәҗҗалниң қошунлири билән болидиған урушларни көрситиду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. □ **9:17 «Шунчә зордур Униң меһриванлиғи, шунчә қалтистур Униң гөзәллиги!»** — яки, «Немидегән әзиз! Немидегән гөзәл!». □ **10:1 «Пәрвәрдигардин «кейинки ямғур» пәслидә ямғурни тәләп қилиңлар»** — бу дуа жуқуриқи бешарәт билән бағлинишлиқ; зираәтләр вә үзүмләргә ямғур керәк, әлвәттә. «Кейинки ямғур» болса Пәләстиндә 3-яки 4-айда яғиду, әтиязлиқ зираәтләрни пишириш һалқилиқ рольини ойнайду. Бу ямғурлар болмиса һеч һосул болмайду.

«өй бутлири» бемәна гәпләрни ейтқан, палчилар
ялған «аламәт»ләрни көргән, тутуруқсиз чүшләрни
сөзлигән; улар қуруқ тәсәлли бериду. Шуңа
хәлиқ қой падисидәк тенәп кәтти; улар падичиси
болмиғачқа, азар йемәктә.□ ■
3 Мениң ғәзивим падичиларға қозғалди; Мән мошу
«текә» *йетәкчиләрни* жазалаймән; чүнки самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар Өз
падисидин, йәни Йәһуда жәмәтидин хәвәр елишқа
кәлди; У жәңдә уларни Өзиниң һәйвәтлик етидәк
қилиду. 4 Униңдин *йәни Йәһудадин* «Буҗәк Теши»,
униңдин «Қозуқ», униңдин «Җәң Оқяси», униңдин
«Һәммигә һөкүмранлиқ Қилғучи» чиқиду.□
5 Шуниң билән улар жәңдә, *дүшмәнләрни*
кочилардики патқақни дәссигәндәк чәйләйдиған
палванлардәк болиду; улар җәң қилиду, чүнки
Пәрвәрдигар улар билән биллидур; улар атлиқ
әскәрләрниму йәргә қаритип қойиду. 6 Мән
Йәһуда жәмәтини күчәйтимән, Йүсүпниң жәмәтини
қутқузимән; Мән уларни қайтидин олтирақлишишқа
қайтуримән; чүнки Мән уларға рәһим-шәпқәтни

□ **10:2 «өй бутлири»** — (ибраний тилида «тәрафим») пал билән «йол көрситидиған» бир хил бутлар еди. ■ **10:2** Топ. 5:6

□ **10:4 «Униңдин, йәни Йәһудадин «бүҗәк теши», униңдин «қозуқ»...»** — «йәни Йәһудадин» дегән сөзләрни тәрҗимә йолида қошуп киргүздуқ. Ибраний тилида пәқәт «униңдин» дейилиду. 9-айәттә «Йәһуда жәмәти» көздә тутулған болғачқа, 10-айәтни шундақ тәрҗимә қилдуқ. Мәсиһ «Йәһудадин» чиқиду, әлвәттә. Башқа бир хил тәрҗимиси «йәни Худадин». **«униңдин ... «бүҗәк теши», .. «қозуқ», .. «җәң оқяси», .. «һәммигә һөкүмранлиқ қилғучи» чиқиду»** — бу төрт намниң һәммиси «Мәсиһ-Қутқузғучи»ниң унванлири болиду. Барлиқ пәйғәмбәрләрниң бешарәтлири бойичә «Мәсиһ» чоқум Йәһуданиң әвлади болуши керәк еди. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. «Униңдин» дегәнни бәзи алимлар «Худадин» дегән мәнидә, дәп қарайду.

көрситимән. Улар Мән һеч қачан ташливәтмигәндәк
болиду; чүнки Мән уларниң Худаси Пәрвәрдигармән;
Мән уларға җавап беримән. 7 Әфраимдикиләр
палвандәк болиду, көңүллири шарап кәйпини
сүргәнләрдәк хошаллиниду; уларниң балилири
буни көрүп хошаллиниду; уларниң көңли
Пәрвәрдигардин шатлиниду.
8 Мән үшқиртип, уларни жиғимән; чүнки Мән уларни
бәдәл төләп һөрлүккә чиқиримән; улар илгири
көпийип кәткәндәк көпийиду. 9 Мән уларни әлләр
арисида уруқтәк чачимән; андин улар Мени жирақ
җайларда әсләйду; шуниң билән улар балилири
билән һаят қелип, қайтип келиду. □ 10 Мән
уларни қайтидин Мисир зиминидин елип келимән,
Асурийәдинму чиқирип жиғимән; уларни Гилеад
вә Ливан зиминиға елип киргүзимән; йәр-зимин
уларни патқузалмай қалиду.
11 Шундақ қилип, У җәбир-җапа деңизидин өтүп,
деңиздики долқунларни уриду; Нил дәриясиниң
тәглири қуруп кетиду; Асурийәниң мәғрурлуғи вә
пәхри пәс қилиниду, Мисирдики шаһанә һасиму
йоқилиду. □
12 Мән уларни Пәрвәрдигар арқилиқ күчәйтимән;
улар Униң намида маңиду, дәйду Пәрвәрдигар.

11

Худаниң падиси яхши падичисини, йәни Пәрвәрдигарниң Өзини рәт қилиду; улар зулмәткә қалиду

□ **10:9 «Мән уларни әлләр арисида уруқтәк чачимән; ...»** — яки «Мән уларни әлләр арисида уруқтәк чачидиған болсам,...». □ **10:11 «У җәбир-җапа деңизидин өтүп, деңиздики долқунларни уриду»** — «У» — Худани көрситиду, әлвәттә.

1 И Ливан, от сениң кедир дәрәқлириңни йәп
кетиши үчүн, дәрвазилириңни ач! □ 2 Вайсаңлар, и
қариғайлар, чүнки кедир жиқилди, есил дәрәқләр
вәйран қилинди; вайсаңлар, и Башандики дуб
дәрәқлири, чүнки бароқсан орман жиқитилди!
3 Падичиларниң вайсиған авазини аңла! Чүнки
уларниң шәриви *болған чимән-яйлақ* вәйран қилинди;
асланларниң һөкиригән авазини аңла! Чүнки
Иордан дәриясиниң пәхри болған *бүк-бароқсанлиғи*
вәйран қилинди.

4 Пәрвәрдигар Худайим мундақ дәйду: —
Боғузлашқа бекитилгән падини бақңин! 5 Уларни
сетивалғанлар уларни боғузливәткәндә һеч
гунакар дәп қаралмайду; уларни сетивәткәнләр:
«Пәрвәрдигарға шүкри! Чүнки бейип кәттим!» —
дәйду; уларниң өз падичилири уларға ичини һеч
ағритмайду. 6 Чүнки Мән зиминда туруватқанларға
йәнә ичимни һеч ағритмаймән, дәйду Пәрвәрдигар;
— вә мана, Мән адәмләрни, һәр бирини өз йеқининиң
қолиға вә өз падишасиниң қолиға тапшуримән; мана,
булар зиминни харап қилиду, Мән уларни буларниң

□ **11:1 «И Ливан, от сениң кедир дәрәқлириңни йәп кетиши үчүн, дәрвазилириңни ач! »** — бу 1-3-айәт бәлким бир охшитиш; Йәһуданиң йетәкчилири Худаниң хәлқи вә Худа бәргән зиминни өз мәнпәити үчүн ишләткән, һазир бу мәнпәәттин айрилиду. 1-айәт йеңидин қурулған ибадәтханиниң йәнә вәйран қилинишини көрситиши мүмкин. У Ливандики көплигән кедир дәрәқлирини вә башқа есил дәрәқләрни ишлитип селинған (Тәврат, «Әзра», 3:7-айәт). «Қошумчә сөз»имиздә биз бу бабни тәпсилий шәрһләймиз.

қолидин һеч қутқузмаймән.□

7 Шуңа мән «боғузлашқа бекитилгән пада»ни бeқип
турдум, болупму падиниң арисидики мискин
мөминләрни бақтим. Мән өзүмгә икки таяқни
алдим; биринчисини «шапаәт», иккинчисини
«риштә» дәп атидим; шуниң билән мән падини
бақтим.□

8 Шуниңдәк Мән бир ай ичидә үч падичини һалак
қилдим; Мениң җеним бу *хәлиқтин* бизар болди вә

□ **11:6 «Мән... һәр бирини өз йеқинининиң қолиға вә өз падишасиниң қолиға тапшуримән»** — «өз падишаси» алаһидә ибарә болуп, бәлким Худа шу падишани таллимиғанлиғини, бәлки Йәһудадикиләр өзлири талливалғанлиғини көрситиду. Зәкәрияниң дәвридә Йәһуданиң һеч падишаси йоқ еди (Йәһуда Парс империйәси астида болған). □ **11:7 «Шуңа мән «боғузлашқа бекитилгән пада»ни беқип турдум, болупму падиниң арисидики мискин мөминләрни бақтим»** — «пада» Исраил хәлқини көрситиду. Падиниң «арисидики мискин мөминләр», Худаға садиқ «қалди»лар еди (11-айәтни көрүң). Зәкәрия падичилиқ вәзиписини **уларни дәп** зиммисигә алиду. Лекин Худаниң җазаси падиниң көп қисминиң бешиға чүшүш алдида туриду (5-айәт); Худаниң нәзири бәрибир «пада арисидики «мискин мөминләр»» («қалдилар») үстидә болиду. Улар падиниң арисидики аз бир қисмидур. **«Мән өзүмгә икки таяқни алдим; биринчисини «шапаәт», иккинчисини «риштә» дәп атидим; шуниң билән мән падини бақтим...»** — Зәкәрия бәлким мәзкур ишни, шундақла 8-14-айәттики башқа бәзи ишларни чүшидә яки аламәт көрүнүштә көргән болуши мүмкин; бу ишларниң мәлум бир қисмини у хәлиқ алдида «роль елип» көрсәткән болса керәк. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң.

уларниң җени Мени өч көрди.□
9 Мән: «Мән силәрни бақмаймән; өләй дәп
қалғанлири өлүп кәтсун; һалак болай дәп
қалғанлири һалак болсун; тирик қалғанларниң
һәммиси бир-бириниң гөшини йесун» — дедим.□
10 Мән «шапаәт» дегән тайиғимни елип
сундуривәттим, шуниңдәк Мениң барлиқ әлләр
билән болған әһдәмни сундурувәттим. 11 Әһдә шу
күни бекар қиливетилди; шуңа пада арисидики
маңа диққәт қилған мискин мөминләр буниң
Пәрвәрдигарниң сөзи екәнлигини билип йәтти. □
12 Вә мән уларға: «Мувапиқ көрсәңлар, мениң иш
һәққимни бериңлар; болмиса болди қилиңлар» —
дедим. Шуңа улар мениң иш һәққимгә оттуз күмүч

□ **11:8 «Шуниңдәк Мән бир ай ичидә үч падичини һалак қилдим...»** — «үч падичи» тоғрилиқ бизниңчә икки имканийәт бар. (1) «үч падичи» мәлум адәмләрни әмәс, бәлки Худа Исраил үчүн бекиткән үч хил падичини, йәни «пәйғәмбәр», «каһин» вә «падиша»ни билдүриду. Миладийәдин кейинки 70-жили Рим империйәсиниң Йерусалимни вәйран қилиши билән, Исраилда бу үч хил «падичи» қалмиди. (2) миладийәдин кейинки 70-жили Рим империйәси Йерусалимни муһасиригә алғанда, Исраилниң бир-биригә өч болған үч йетәкчиси (Юһанна, Симон вә Әлиезәр) бар еди. Уларниң бир-бири билән соқушушлири түпәйлидин Йерусалим ахир берип ишғал қилинған, бу үч «падичи» шу һаман «падичилиқтин» қалған. Биз 2-имканийәткә майилмиз. «Қошумчә сөз»имиздә биз йәнә буниң үстидә музакирилишимиз. □ **11:9 «Һалак болай дәп қалғанлири һалак болсун; тирик қалғанларниң һәммиси бир-бириниң гөшини йесун» — дедим»** — дәрвәқә, Рим империйәси Йерусалимни муһасиригә алғанда көп адәм ачарчилиқтин башқиларни өлтүрүп гөшини йегән. □ **11:11 «... мискин мөминләр буниң Пәрвәрдигарниң сөзи екәнлигини билип йәтти»** — бу «мискинларниң билип йетиши»ниң өзиму бәлким «аламәт көрүнүш»ниң бир қисмидур. Демәк, һәммиси пәйғәмбәрниң дәвридин кейин йүз бериду.

тәңгини таразиға салди.■

13 Вә Пәрвәрдигар маңа: «Мана бу улар Маңа
бекиткән қалтис баһа! Уни сапалчиниң алдиға
ташлап бәр!» деди. Шуниң билән мән оттуз күмүч
тәңгини елип буларни Пәрвәрдигарниң өйидә,
сапалчиниң алдиға чөривәттим. □ ■ 14 Андин
мән Йәһуда билән Исраилниң қериндашлиғини
үзүш үчүн, иккинчи тайиғимни, йәни «риштә»ни
сундурувәттим.

15 Андин Пәрвәрдигар маңа мундақ деди: «Сән
әнди йәнә әрзимәс падичиниң қураллирини ал.
□ 16 Чүнки мана, Мән зиминда бир падичини
орнидин турғузимәнки, у һалак болай дегәнләрдин
хәвәр алмайду, тенәп кәткәнләрни издимәйду,
яриланғанларни сақайтмайду, сағламларниму
бақмайду; у бәлки сәмригәнләрниң гөшини
йәйду, һәтта туяқлирини йирип йәйду. 17 Падини
ташливәткән әрзимәс падичиниң һалиға вай! Қилич
униң билиги вә оң көзигә чүшиду; униң билиги
пүтүнләй йигиләйду, униң оң көзи пүтүнләй

■ **11:12** Мат. 26:15; 27:9 □ **11:13** **«Пәрвәрдигар маңа: «Мана бу улар Маңа бекиткән қалтис баһа! Уни сапалчиниң алдиға ташлап бәр!» деди»** — «қалтис баһа!» — кинайилик, һәҗвий гәп, әлвәттә. ■ **11:13** Мат. 27:3-10 □ **11:15** **«Пәрвәрдигар маңа мундақ деди: «Сән әнди йәнә әрзимәс падичиниң қураллирини ал... »** — яхши падичиниң қураллири болған икки таяқни сундурувәткәндин кейин, «әрзимәс падичиниң қураллирини ал» дәп буйрулған.

қараңғулишип кетиду.□ ■

12

Йерусалимниң ахирқи қетим муһасиригә чүшүши — Исраиллар өзи өлтүргән Қутқузғучисини көриду

1 Пәрвәрдигарниң Исраил тоғрилиқ сөзидин жүкләнгән бешарәт: —
Асманларни яйғучи, йәрниң улини салғучи, адәмниң роһини униң ичидә Ясиғучи Пәрвәрдигар мундақ дәйду: —
2 Мана, Мән Йерусалимни әтрапидики барлиқ әлләргә кишиләрни дәккә-дүккигә салидиған апқур қилимән; Йерусалимға чүшидиған муһасирә Йәһудағиму чүшиду.

□ **11:17 «Падини ташливәткән әрзимәс падичиниң һалиға вай! Қилич униң билиги вә оң көзигә чүшиду; униң билиги пүтүнләй йигиләйду, униң оң көзи пүтүнләй қараңғулишип кетиду»** — бу сирлиқ бабниң хәвирини жиғинчақлисақ: (1) Исраил өзиниң мәнпәәтпәрәс «падичилири» тәрипидин көп азап тартқан. (2) бирақ бу ишларда уларниң өз мәсъулийити бар. Худа мошу падичилири арқилиқ уларни жазалиған һәм жазалайду. Исраил хәлқи яхши падичини, йәни Худаниң Өзини кәмситиду. Улар уни «30 күмүч тәңгә»ниң баһасида көриду. (3) бу пул ибадәтханида ташливетилиду; (4) улар һәқиқий падичиниң беқишини рәт қилиду, шуңа Худа уларни наһайити рәзил бир падичиниң қолиға тапшуриду; (5) Худа мошу рәзил падичини вә барлиқ мәнпәәтпәрәс падичиларниму қаттиқ жазалайду. Оқурмәнләргә аянки, «Өзүм яхши Падичидурмән» дегән Әйса Мәсиһ Йәһуданиң 30 күмүч тәңгә үчүн сатқунлуқ қилиши билән өлтүрүлгән; кейин Йәһудий хәлқи рәзил мәнпәәтпәрәс йетәкчиләрниң касапитидин йәнә бир қетим (Рим империйәси тәрипидин) дунияниң чәт-чәтлиригичә тарқитиветилгән. Бу ишлар үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз. ■ **11:17** Йәр. 23:1; Әз. 34:2; Юһ. 10:12

3 Шу күни әмәлгә ашурулидуки, Мән Йерусалимни
барлиқ әлләргә еғир жүк болған таш қилимән;
ким уни өзигә жүклисә яриланмай қалмайду;
йәр йүзидики барлиқ әлләр униңға җәң қилишқа
жиғилиду. 4 Шу күни Мән һәммә атларни сарасимигә
селип, атлиқларни сараң қилип уримән; бирақ
Йәһуда җәмәтини көзүмдә тутимән; әлләрдики
һәр бир атни болса корлуқ билән уруветимән.
5 Шуниң билән Йәһуданиң йолбашчилири көңлидә:
«Йерусалимда туруватқанлар самави қошунларниң
Сәрдари болған Пәрвәрдигар, уларниң Худаси
арқилиқ маңа күч болиду» дәйду.

6 Шу күни Мән Йәһуданиң йолбашчилирини
отунлар арисидики отдандәк, өнчиләр арисидики
мәшъәлдәк қилимән; улар әтрапидики барлиқ
әлләрни, йәни оң вә сол тәрипидикиләрни йәветиду;
Йерусалимдикиләр йәнә өз җайида, йәни Йерусалим
шәһиридә туридиған болиду. □ 7 Пәрвәрдигар
авал Йәһуданиң чедирлирини қутқузиду; сәвәви
— Давут җәмәтиниң шан-шәриви һәм Йерусалимда
туруватқанларниң шан-шәриви Йәһуданиңкидин
улуқланмаслиғи үчүндур. 8 Шу күни Пәрвәрдигар
Йерусалимда туруватқанларни қоғдайду; уларниң
арисидики әләңшип қалғанларму шу күни Давуттәк
палван болиду; Давут җәмәти болса Худадәк, йәни
уларниң алдидики Пәрвәрдигарниң Пәриштисидәк
күчлүк болиду.

9 Шу күни әмәлгә ашурулидуки, Йерусалимға җәң
қилишқа кәлгән барлиқ әлләрни һалак қилишқа
киришимән. 10 Вә Мән Давут җәмәти вә Йерусалимда

□ **12:6 «Мән Йәһуданиң йолбашчилирини... өнчиләр арисидики мәшъәлдәк қилимән»** — «өнчиләр» — буғдай яки арпа бағламлири.

туруватқанлар үстигә шапаәт йәткүзгүчи вә шапаәт
тилигүчи Роһни қуйимән; шуниң билән улар өзлири
санҗип өлтүргән Маңа йәнә қарайду; бирисиниң
тунҗа оғли үчүн матәм тутуп жиға-зерә көтәргәндәк
улар Униң үчүн жиға-зерә көтириду; йәккә-йеганә
оғлидин җуда болғучиниң дәрд-әләм тартқинидәк
улар униң үчүн дәрд-әләм тартиду. □ ■ 11 Шу күни
Йерусалимда ғайәт зор жиға-зерә көтирилиду,
у Мәгиддо җилғисидики «Хадад-Риммон»да
көтирилгән жиға-зерәдәк болиду. □ ■ 12 Зимин
жиға-зерә көтириду; һәр бир аилә айрим һалда жиға-
зерә көтириду. Давут җәмәти айрим һалда, уларниң
аяллири айрим һалда, Натан җәмәти айрим һалда,
уларниң аяллири айрим һалда; 13 Лавий җәмәти
айрим һалда, уларниң аяллири айрим һалда; Шимәй
җәмәти айрим һалда, уларниң аяллири айрим һалда;
14 барлиқ тирик қалған аилиләр, йәни һәр бир аилә

□ **12:10 «улар өзлири санҗип өлтүргән Маңа йәнә қарайду»** — яки «улар өзлири санҗип өлтүргән Маңа тәлмүрүп қарайду». **«бирисиниң тунҗа оғли үчүн матәм тутуп жиға-зерә көтәргәндәк улар Униң үчүн жиға-зерә көтириду; йәккә-йеганә оғлидин җуда болғучиниң дәрд-әләм тартқинидәк улар униң үчүн дәрд-әләм тартиду»** — демисәкму бу бешарәт Исраилниң өз Қутқузғучи-Худасини санҗийдиғанлиғини яки санҗип өлтүридиғанлиғини көрситиду, пүтүн хәлиқ ахирқи заманда Худаниң Роһи арқилиқ буни билип йетип, қаттиқ матәм тутиду. Худа шу чағда уларни қутқузиду, уларниң гунайини жуюш йолини ачиду (13-бап). «Қошумчә сөз»имиздә бу тоғрилиқ йәнә тохтилимиз. ■ **12:10** Әз. 39:29; Йо. 2:12, 13; Юһ. 19:36-37; Вәһ. 1:7 □ **12:11 «... зор жиға-зерә... Мәгиддо җилғисидики «Хадад-Риммон»да көтирилгән жиға-зерәдәк болиду»** — «Һадад-Риммон» бәлким «Мегиддо жилғисидики бир җай болуши мүмкин. Шу йәрдә көтирилгән жиға-зерә (матәм тутуши)» бәлким илгәрки интайин ихласмән падиша Йосияниң паҗиәлик өлүми түпәйлидин болған («2Пад.» 9-бап, «2Тар.» 35:20-27). ■ **12:11** 2Пад. 23:29; 2Тар. 35:22, 24

айрим-айрим һалда вә уларниң аяллири айрим һалда жиға-зерә көтириду.

13

1 Шу күни Давут җәмәти һәм Йерусалимда
туруватқанлар үчүн гунани вә паскинилиқни
жуйидиған бир булақ ечилиду.■
2 Шу күни шундақ болидуки, — дәйду самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар, — Мән
мәбудларниң намлирини зиминдин йоқитимәнки,
улар йәнә һеч әсләнмәйду; вә Мән пәйғәмбәрләрни вә
паскина роһниму зиминдин чиқирип йөткиветимән.
□ 3 Шундақ әмәлгә ашурулидуки, бирәйлән
йәнила пәйғәмбәрчилик қилип бешарәт берәй десә,
униң өзини туққан ата-аниси униңға: «Сән һаят
қалмайсән; чүнки Пәрвәрдигарниң намида ялған гәп
қиливатисән» дәйду; андин өзини туққан ата-аниси
уни бешарәт бериватқинидила санҗип өлтүриду.
□ ■ 4 Шу күни шундақ болидуки, пәйғәмбәрләрниң
һәр бири өзлири бешарәт бериватқанда көргән
көрүнүштин хиҗил болиду; улар хәқни алдаш үчүн

■ **13:1** Лав. 16; 23:26-32; Зәк. 12:10-14; Рим. 11:26 □ **13:2 «Мән пәйғәмбәрләрни вә паскина роһниму зиминдин чиқирип йөткиветимән»** — бу пәйғәмбәрләр сахта пәйғәмбәрләр, әлвәттә. Әмәлийәттә болса Мәсиһ-Қутқузғучи дунияға қайтип кәлгәндин кейин пәйғәмбәрләрниң һеч һаҗити йоқ болиду. □ **13:3 «униң өзини туққан ата-аниси униңға: «Сән һаят қалмайсән; чүнки Пәрвәрдигарниң намида ялған гәп қиливатисән» дәйду; андин өзини туққан ата-аниси уни бешарәт бериватқинидила санҗип өлтүриду»** — Муса пәйғәмбәргә чүшүрүлгән қанун бойичә сахта пәйғәмбәрләрни өлтүрүш керәк. Мошу адәмниң ата-аниси Худадин шунчә әйминидуки, өз оғлини нәқ мәйданда өлтүриду. ■ **13:3** Қан. 13:6-11, 18:20

иккинчи чупурлуқ чапанни киймәйду; □ 5 У: «Мән
пәйғәмбәр әмәс, мән пәқәт териқчимән; чүнки
яшлиғимдин тартип тупрақ билән тирикчилик
қиливатимән» — дәйду. □ 6 Әнди бириси униңдин:
«Һәй, әнди сениң мәйдәңдики бу зәхмәтләр немә?»
— десә, у: «Достлиримниң өйидә ярилинип қалдим»
— дәп җавап бериду.□

Һәқиқий падичиниң азап-оқубәтлири вә нәтиҗилири тоғрилиқ йәнә бир бешарәт

7 Ойған, и қилич, Мениң падичимға, йәни Мениң
шеригим болған адәмгә қарши чиқ, — дәйду
самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигар;
— Падичини урувәт, қойлар патипарақ болуп
тарқитиветилиду; Мән қолумни кичик пеилларниң

□ **13:4 «улар хәқни алдаш үчүн иккинчи чупурлуқ чапанни киймәйду»** — Илияс, Елиша вә Йәһя пәйғәмбәрләр мошундақ интайин аддий кийим кийгән. □ **13:5 «чүнки яшлиғимдин тартип тупрақ билән тирикчилик қиливатимән»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «чүнки яшлиғимдин тартип мән адәмниң мәдикари болуп кәлдим». □ **13:6 «Әнди бириси униңдин: «Һәй, әнди сениң мәйдәңдики бу зәхмәтләр немә?» — десә, у: «Достлиримниң өйидә ярилинип қалдим» — дәп җавап бериду»** — «мәйдәңдики зәхмәтләр» ибраний тили бойичә сөзмусөз алсақ «икки қолуң оттурисидики зәхмәтләр» болиду. «Бутпәрәс пәйғәмбәрләр» җин-шәйтанларниң диққитини тартиш үчүн пат-пат өз тенини кесивалатти вә ахирқи замандиму шундақ қилиши мүмкин («1Пад.», 18:28-айәттә мисал көрүлиду). Шуниң билән хәлиқ мошундақ зәхмәтләрдин гуманлиниду, сахта пәйғәмбәр зәхмәтлиридин хиҗил болуп рошән бир ялған банини көрситиду.

үстигә чүшүрүп турғузимән. □ ■ 8 Зиминда шундақ
әмәлгә ашурулидуки, — дәйду Пәрвәрдигар, —
үчтин икки қисми қирилип өлиду; бирақ үчтин
бир қисми униңда тирик қалиду. 9 Андин Мән
үчинчи қисмини отқа киргүзимән, уларни күмүч
тавлиғандәк тавлаймән, алтун синалғандәк уларни
синаймән; улар Мениң намимни чақирип нида
қилиду вә Мән уларға җавап беримән; Мән: «Бу
Мениң хәлқим» дәймән; улар: «Пәрвәрдигар мениң
Худайим» — дәйду.■

14

Пәрвәрдигарниң күни, Пәрвәрдигарниң падишалиғи

1 Мана, Пәрвәрдигарға хас күн келиду; *у күни* араңдин
мал-мүлкүң булаң-талаң қилинип бөлүшүвелиниду.
■ 2 Мән барлиқ әлләрни Йерусалимға җәң қилишқа
жиғимән; шәһәр ишғал қилиниду, өйләр булаң-
талаң қилинип, қиз-аяллар аяқ-асти қилиниду;
шәһәрниң йерими әсиргә чүшүп сүргүн қилиниду;
тирик қалған хәлиқ шәһәрдин елип кетилмәйду.■

□ **13:7 «Мән қолумни кичик пеилларниң үстигә чүшүрүп турғузимән»** — башқа бир хил тәрҗимиси: «Мән қолумни кичик пеиллар үстигиму қарши чүшүримән». Бирақ бизниң тәрҗимимиз 8-айәткә маслишиду; умумий мәнаси Худа Өзигә тәвә кичик пеиллиқларни қоғдайду. ■ **13:7** Қан. 37:42; Йәш. 26:20; Мат. 26:31; Мар. 14:27; Луқа 22:35-38; Юһ. 18:8 ■ **13:9** Зәб. 49:3-5, 15; 90:15; 143:15; Мал. 3:1-4; Юһ. 20:28; 1Пет. 1:6. ■ **14:1** Йо. 2:10, 31; 3:15; Йәш. 2:12-22; 13:6-13; 24:23; Ам. 8:9; Мат. 24:29, Рос. 2:20; Вәһ. 6:12-13. ■ **14:2** Йәш. 13:16

3 Андин Пәрвәрдигар чиқип шу әлләр билән урушиду;
У Униң җәң қилған күнидикидәк урушиду. □ ■
4 Униң путлири шу күни Йерусалимниң шәрқий
тәрипиниң әң алди болған Зәйтун теғида туриду;
шуниң билән Зәйтун теғи оттуридин шәриқ вә
ғәрип тәрәпкә йерилиду; зор йоған бир җилға пәйда
болиду; тағниң йерими шимал тәрәпкә, йерими
җәнуп тәрәпкә йөткилиду. □ ■ 5 Вә силәр Мениң
тағлиримниң дәл мошу җилғиси билән қачисиләр;
чүнки тағларниң җилғиси Азәлгичә бариду; силәр
Йәһуда падишаси Уззияниң күнлиридә болған
йәр тәврәштә қачқиниңлардәк қачисиләр. Андин
Пәрвәрдигар Худайим келиду; һәмдә Сән билән

□ **14:3 «... Пәрвәрдигар чиқип шу әлләр билән урушиду; У Униң җәң қилған күнидикидәк урушиду»** — «җәң қилған күнидикидәк» бәлким Пәрвәрдигар Исраилни Мисирдин қутқузған күнини («Мис.» 14-15-бап) яки Йәшуа пәйғәмбәрниң дәвридә униң Аморийлар билән қилған җеңини көрситиду («Йәшуа» 10-бап). ■ **14:3** Йәш. 42:13 □ **14:4 «Униң путлири шу күни Йерусалимниң шәрқий тәрипиниң әң алди болған Зәйтун теғида туриду»** — оқурмәнләр Инҗилдин шуни билидуки, Әйса Мәсиһ дунядин айрилип кәткәндә у дәл мошу тағдин көтирилгән, вә шу чағда пәриштиләр расуллириға: «Әйса асманға чиқип кәтти. Бирақ у қандақ көтирилгән болса, кәлгүсидә йәнә дәл силәр көргән пети қайтип келиду» — деди. **«шуниң билән Зәйтун теғи оттуридин шәриқ вә ғәрип тәрәпкә йерилиду; зор йоған бир җилға пәйда болиду; тағниң йерими шимал тәрәпкә, йерими җәнуп тәрәпкә йөткилиду»** — геологлар Зәйтун теғиниң оттурисидики шәриқтин-ғәрипкә созулған бир «йәр шакили үзүлмиси»ни тапқан. У «Пәрвәрдигарниң күни»дә йерилишни күтмәктә. ■ **14:4** Дан. 7:13; Әз. 11:23; Мат. 24:30; Мар. 13:26; Луқа 21:27; 1Тес. 1:10; 2Тес. 1:10; Вәһ. 1:7.

барлиқ «муқәддәс болғучилар»му келиду! □ ■
6 Шу күни шундақ болидуки, нур тохтап қалиду;
парлақ юлтузларму қараңғулишип кетиду; 7 Бирақ у
Пәрвәрдигарға мәлум болған алаһидә бир күн, я кечә
я күндүз болмайду; шундақ әмәлгә ашурулидуки,
кәч киргәндә, аләм йорутулиду.□ ■
8 Шу күни шундақ болидуки, һаятлиқ сулири
Йерусалимдин еқип чиқиду; уларниң йерими
шәрқий деңизға, йерими ғәрбий деңизға қарап
ақиду; язда вә қишта шундақ болиду.□ ■
9 Пәрвәрдигар пүткүл йәр йүзи үстидә падиша
болиду; шу күни пәқәт бир «Пәрвәрдигар»
болиду, *йәр йүзидә* бирдин-бир Униңла нами

□ **14:5 «силәр Мениң тағлиримниң дәл мошу җилғиси билән қачисиләр; чүнки тағларниң җилғиси Азәлгичә бариду»** — «Азәл»ниң қәйәрдилиги һазирчә бизгә намәлум. Һазирқи әһвалда, Йерусалимдин шәриққә кечиш мүмкин әмәс; «Кидрон җилғиси», шундақла интайин тик болған Зәйтун теғиниң өзи мошундақ «кечиш йоли»ни тосувалиду. **«Андин Пәрвәрдигар Худайим келиду; һәмдә Сән билән барлиқ «муқәддәс болғучилар»му келиду!»** — «муқәддәс болғучилар» барлиқ керуб-пәриштиләр вә бәлким өлүмдин тирилгән Худаниң муқәддәс бәндилирини көрситиду («1Тес.» 4:13-17ни көрүң). ■ **14:5** Ам. 1:1 □ **14:7 «бирақ у Пәрвәрдигарға мәлум болған алаһидә бир күн, я кечә я күндүз болмайду; шундақ әмәлгә ашурулидуки, кәч киргәндә, аләм йорутулиду»** — бәзи алимлар бу нур Мәсиһниң миң жиллиқ һөкүмранлиғиниң ахириғичә йетиду, дәп қарайду. Демәк, шу күнләрдә кечидә күндүзгә охшаш йоруқлуқ болиду. Худаға нисбәтән бу «миң жил» пәқәт «бир күн»дәк болиду («2Пет.», 3:8, «Вәһ.» 20-бапни көрүң). Биз бу пикиргә қошулимиз. «Қошумчә сөз»дә униң үстидиму тохтилимиз. ■ **14:7** Вәһ. 21:25 □ **14:8 «уларниң , *йәни суларниң*** йерими шәрқий деңизға, йерими ғәрбий деңизға қарап ақиду...» — «шәрқий деңиз» йәни «Өлүк деңиз», «ғәрбий деңиз» йәни «Оттура Деңиз». ■ **14:8** Әз. 47:1-12; Йо. 3:18; Вәһ. 22:1

болиду. □ 10 Гебадин Йерусалимниң җәнубидики
Риммонғичә болған пүтүн зимин «Арабаһ»дәк
түзләңликкә айландурулиду; Йерусалим болса
«Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә
вә йәнә «Буҗәк дәрвазиси»ғичә, «Һананийәлниң
мунари»дин падишаниң шарап көлчәклиригичә
жуқури көтирилиду, лекин шәһәр йәнила өз
җайида шу пети туриду; □ 11 Адәмләр йәнә униңда
туриду. «Һалак пәрмани» йәнә һеч чүшүрүлмәйду;
Йерусалим хатирҗәмликтә туриду.□
12 Вә Пәрвәрдигар Йерусалимға җәң қилған барлиқ
әлләрни урушқа ишләткән ваба шундақ болидуки,
улар өрә болсила гөшлири чирип кетиду; көзлири

□ **14:9 «Пәрвәрдигар пүткүл йәр йүзи үстидә падиша болиду; шу күни пәқәт бир «Пәрвәрдигар» болиду...»** — демәк, нә Исраиллар нә әлләр һеч қандақ бутни (бурунқидәк халиғанчә) «Пәрвәрдигар» дәвалмайду. □ **14:10 «Йерусалим болса «Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә вә йәнә «Буҗәк дәрвазиси»ғичә, «Һананийәлниң мунари»дин падишаниң шарап көлчәклиригичә жуқури көтирилиду»** — ««Бинямин дәрвазиси»дин «Биринчи дәрваза»ғичә вә йәнә «Буҗәк дәрвазиси»ғичә»» дегән арилиқ Йерусалимниң шәрқидин ғәрбиғичә барлиқ җайларни вә ««Һананийәлниң мунари»дин «падишаниң шарап көлчәклири»гичә» дегән арилиқ униң шималидин җәнубиғичә болған барлиқ җайларни көрситиду. Демәк, пүтүн шәһәрни билдүриду, пүтүн шәһәр көтирилиду. **«лекин шәһәр йәнила өз җайида шу пети туриду»** — бу айәт бойичә Йерусалимниң әтрапидики тағлиқ районлар (60 километрчә узунлуқ вә кәңликтә) түзләңликкә айландурулиду. Шундақ дегини билән «шәһәр йәнила өз җайида шу пети туриду». □ **14:11 ««Һалак пәрмани» йәнә һеч чүшүрүлмәйду; Йерусалим хатирҗәмликтә туриду»** — «һалак пәрмани» — өткәндә Худа (еғир гуна түпәйлидин) мәлум бир нәрсә, адәм, аилә, шәһәр яки һәтта пүтүн бир хәлиқ тоғрилиқ «һалак пәрмани» чүшүргән болса, уларниң һәммисини йоқитиш керәк еди. Демәк, Исраилда һазир «һалак пәрмани» чүшүрүлгидәк гуналар һеч тепилмайду.

чанақлирида чирип кетиду; тиллири ағзида чирип
кетиду. □ 13 Шу күни шундақ болидуки, уларниң
арисиға Пәрвәрдигардин зор бир алақзадилик
чүшиду; улар һәр бири өз йеқининиң қолини
тутушиду, һәр бириниң қоли йеқининиң қолиға
қарши көтирилиду. 14 Йәһудаму Йерусалимда
җәң қилиду; әтрапидики барлиқ әлләрниң мал-
мүлүклири җәм қилип жиғилиду — сан-санақсиз
алтун-күмүч вә кийим-кечәкләр болиду. 15 Ат, қечир,
төгә, ешәк, шундақла уларниң барғаһлирида болған
барлиқ мал-варанлар үстигә чүшкән ваба жуқурики
вабаға охшаш болиду.

16 Шундақ әмәлгә ашурулидуки, Йерусалимға җәң
қилишқа кәлгән һәммә әлләрдин барлиқ тирик
қалғанлар һәр жили Йерусалимға, падишаға, йәни
самави қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарға
ибадәт қилишқа вә «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә
чиқиду. ■ 17 Шундақ болидуки, йәр йүзидики
қовм-җәмәтләрдин падишаға, йәни самави
қошунларниң Сәрдари болған Пәрвәрдигарға
ибадәткә чиқмиғанлар болса, әнди уларниң үстигә
ямғур яғмайду.

18 Мисир җәмәти чиқип һазир болмиса, уларғиму
ямғур болмайду; бирақ Пәрвәрдигар «кәпиләр
һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ әлләр
үстигә чүшүридиған ваба уларғиму чүшүрүлиду.

□ **14:12 «көзлири чанақлирида чирип кетиду»** — ибраний тилида «көзи чанақлирида чирип кетиду». **«тиллири ағзида чирип кетиду»** — ибраний тилида «тили ағзида чирип кетиду». ■ **14:16** Йәш. 66:23

□ 19 Бу Мисирниң җазаси, шундақла «кәпиләр
һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ
әлләрниң җазаси болиду.
20 Шу күни атларниң қоңғурақлири үстигә
«Пәрвәрдигарға атилип пак-муқәддәс болсун!» дәп
йезилиду; Пәрвәрдигарниң өйидики барлиқ қача-
қучиларму қурбангаһ алдидики қачиларға охшаш
һесаплиниду; 21 Йерусалимдики вә Йәһудадики
барлиқ қача-қучиларму Пәрвәрдигарға атилип пак-
муқәддәс болиду; қурбанлиқ қилғучилар келип
уларни елип қурбанлиқ гөшлирини пишириду;
шу күни самави қошунларниң Сәрдари болған
Пәрвәрдигарниң өйидә «қанаанлиқ-содигәр»
иккинчи болмайду.□ ■

□ **14:18 «Мисир җәмәти чиқип һазир болмиса, уларғиму ямғур болмайду; бирақ Пәрвәрдигар «кәпиләр һейти»ни тәбрикләшкә чиқмайдиған барлиқ әлләр үстигә чүшүридиған ваба уларғиму чүшүрүлиду»** — Мисирниң терикчилиғи ямғурға анчә таянмайду, бәлки Нил дәриясиға тайиниду; шуңа уларға әскәртилидуки, қошумчә бир «ваба» уларға чүшиду. Бу қандақ ваба дейилмиди. □ **14:21 «... Пәрвәрдигарға атилип пак-муқәддәс болиду»** — ибраний тилида «Пәрвәрдигарға қарита пак-муқәддәслик» дейилиду. Бу сөзләр баш каһинниң бешиға тақалған алтун отуғатқа нәқишләнгән («Мис.» 28:36ни көрүң). **«Пәрвәрдигарниң өйидә «қанаанлиқ-содигәр» иккинчи болмайду»** — «қанаанлиқ-содигәр» ибраний тилида «қанаанлиқ», Пәләстиндики қедимки бутпәрәс милләтләрни һәм «содигәр» дегән икки мәнини көрситиду. Худаниң муқәддәс ибадәтханисида һеч қандақ бутпәрәс (Худани биринчи орунға қоймиған) киши яки «ибадәтни содиға айландуридиған» мәнпәәтпәрәс болғучи тепилмайду. ■ **14:21** Йәш. 35:8; Йо. 3:17; Вәһ. 21:27; 22:15

Муқеддес Калам (кирил йезиқ)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in Cyrillic script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5